

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

საქართველო

თქტომბერი, ნოემბერი, დეკემბერი. 1920 წ.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

შინაარსი

შურნალ „ჯეჯილისა“

I.	ჩვენებური სპარსელის ოჯახი, სურათი	2
II.	ახალ წელს დილით ლექსი მიმქრალისა	3
III.	დარდიმანდი თავვი—ტასოსი	4
IV.	უთაურობის ბრალია, —ეკ. ვაბაშვილისა	6
V.	ზანტი ფუტკარი. —თარგ. ტასოსი	9
VI.	მურზილკას თავგადასავალი ანუ ჯუჯათა სამეფო— ნორა დიასამიძისა	13
—————		
VII.	საალერსო სიმღერა, —მიმქრალისა	23
VIII.	ფითრი, —ელენესი	24
IX.	სევარხანიმ და შავჩიტო, —ზლაპარი ქეთო მირია- ნაშვილის ჩაწერილი	28
X.	ქალღმის წარმოება, —ალფასი	35
—————		
XI.	მახარობელი. —ლექსი შიო მღვიმელისა	39
XII.	ტყე მიიცვალა, —ცქვიტისა	41
XIII.	ყვითელი ეზოს ძაღლის ისტორია, —(ტომბსონ სეტონისა) თარგ. ე. ხუნდაძისა	43
XIV.	არტახანის შესაწირავი, —(თარგ.) ან. წერეთლისა	55
XV.	სარჩევი 1919 წ. ჟურნალ „ჯეჯილი“-სა	62

შურნალი

1920 წ.

ჯეჯილის

1920 წ.

ხელის მომწერლების საშურადღებოთ

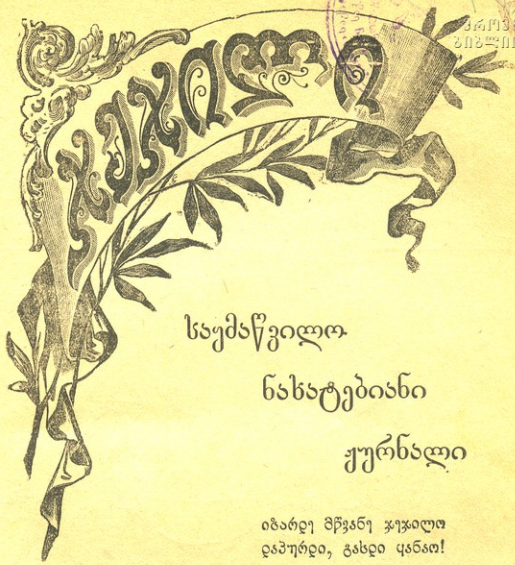
იხილე მეოთხე გვერდზე.

№7 .

5-40

F 5828

საემსწერო

ნახატებიანი

ჟურნალი

იზარდუ მწვანე ჯუჯილთ
დაპურდი, გასდი ყანათ!

ი. დ.

ოქტომბერი, ნოემბერი, დეკემბერი.

წალიწადი მორცდათერთმება.

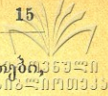
Handwritten notes in a box:
ქართული ენციკლოპედია
ნომერი №7
959

სახელმწიფო სტამბა, კალოუზნის ქ. 6.

აქაური სპარსელის ოჯახი.

მშ. 1-14-11.

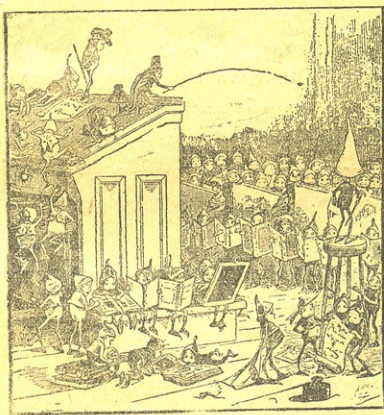

ასე გამოხატულია მიწა, ოკეანები, ზღვები, მთები, მდინარეები და ქალაქები.

— რა საკვირველი რამ არის—გაიკვირეს ჯუჯებმა—განა დედამიწა მრგვალია?

— რასაკვირველია, მრგვალია — უპასუხა ვიცანიამ. — თუ გინდათ მე გიჩვენებთ იმ ქვეყნებს, სადაც ჩვენ ვიყავით.

— გვიჩვენე! გვიჩვენე! — წამოიუვირეს ჯუჯებმა. ვიცანია მარდათ ასტა გრძელ სკამზე, მაგრამ მაინც ვერ მისწვდა გლობუსს. მაშინ აიღო წიგნები, შედიხედ დააღება და შედ შედგა. ვიცანიამ

ამავით დაიწყო ჩინეთის, ინდოეთის, ეგვიპტის, იტალიის, შვეიცარიის და გერმანიის ჩვენება. გრძელ სკამზე ამჯერინ აგრეთვე ექიმი, თვალტყუტია და სტუნიან. არვიცანიაც ცდილობდა სკამზე ასვლას, მაგრამ

რამ ვერ მოახერხა. ვიცაიას უნდოდა ეხვეწებინა რუსეთს, რომ ამ დროს შემოვარდა მურსილკა:—თავი დანებეთ გლობუსს, მეორე კლასში უფრო კარგია, იქ კათედრაც არის, ჰარტებიც!

ჯუჯები შეცვივდნენ მეორე ოთახში და მაშინვე ჰარტებზე ჩამოსხდნენ. დაიტაცეს წიგნები და დაიწვეს სმა მადლა კითხვა. ვისთვისაც ჰარტებზე ალაგი აღარ იყო იატაკზე დასხდნენ. მასწავლებლის კათედრაზედაც ავიდა რამდენიმე კაცუნია. სხვათა შორის—ექიმი, დიდი წკვპლით, რომელიც ეოველ წუთს ხან ერთ კაცუნას სვდებოდა, ხან მეორეს. მურსილკაც კათედრაზე ამერა და პატვიცემულ მასწავლებელს სედურგზე შეახტა. ამის გულისთვის ის დააეწეს მალალ სკამზე და თავზე ქაღალდის ბოხოსი ჩამოაცვეს.

ჯუჯები სიცილით იხოცებოდნენ, როცა კი მურსილკას შესედავდნენ. დიდხანს გაგრძელდა გაკვეთილი და მხოლოდ მაშინ, როდესაც საღამოს სარი დარეკეს, ჯუჯებმა მიატოვეს წიგნები და გაეშურნენ მერცხლებისკენ. მაგრამ დახეთ უბედურებას! მერცხლები გაფრენილიყვენ.

ზღვაში ბანაობა და პაჩიზში გამგზავრება.

მერცხლების გაფრენის შემდეგ ჯუჯებმა გადასწვიტეს, რომ ბევრი ვიცელქეთ, ბევრი რამ ვნახეთ და ახლა სამშობლოში დაბრუნების დრო არისო. მარტო მურსილკას არ უნდოდა დაბრუნება.

—ჩვენ საფრანგეთის მახლობლათ ვართ, ტიროდა ის,—იმ ქვეყნის მახლობლათ, საიდანაც მთელ დედამიწის სურგზე ვრცელდება მოდები. მე ძალიან მიხდა ვნახო, იქ როგორ იცვამენ. ჩემი ტანისამოსი

სრულიათ გაცვდა. წავიდეთ საფრანგეთში, ეს ისეთი საფრანგული ქვეყანაა! დიდხანს ეხვეწებოდა მურზილკა ძმებს, მაგრამ ისინი უფრადლებასაც არ აქცევდენ.

ბოლოს როგორც იყო დასთანხმდნენ. მხოლოდ იმ პირობით, რომ იქიდან პირდაპირ სამშობლოში უნდა დაბრუნებულიყვნენ.

ცოტა შესვენების შემდეგ ჯუჯები გაემკვიდრნენ საფრანგეთში. მრავალი ქალაქები შემოიარეს ჩვენმა ჯუჯებმა და ბოლოს მივიდნენ ერთ ზღვის პირას მდებარე ქალაქში, რომელიც მკურნავი აბანოებით იყო განთქმული. ეს მშვენიერი, მთლათ ვეგვილებში ჩაფლული კუთხე იყო, სადაც ვოგელ წლიურათ აუარებელი ხალხი იკრიფებოდა. კაცუნიებიც ამ ქალაქში სწორეთ იმ დროს მოსვდნენ, როცა ეველასე უფრო სასარგებლოა ბანაობა. ისინიც, რასაკირველია, სხვებს არ ჩამორჩნენ. მურზილკამ შეამჩნია, რომ ეველას საბანაო ტანისამოსი ეცვა და უჩინა ძმებს ისეთივე ტანისამოსი შეემინათ. მაგრამ სად უნდა ემოვნათ? მთელ დღეს დამკრებოდნენ ჯუჯები ქალაქში და ბოლოს მიაგნეს ერთ სათამაშოების მაღასიას, სადაც სხვა სათამაშოებ შორის იყო ტიკინების ტანსაცმელი. მართალია ეს ტანისამოსი მათთვის დიდი იყო, მაგრამ თუ აიკეცავდნენ კალოებს და დაიმაგრებდნენ, შეიძლებოდა ჩაცმა. მშვენიერ საქორწილო კაბებს კოვთის მაგივრათ იცვამდნენ, ახალმოდის ქუდები საბანაო ქუდებათ აქციეს და ბოლოს ისეთი სასაცილოები გახდნენ, რომ როცა ერთმანეთს შესედავდნენ სიცილით კვდებოდნენ. მათ საჩქაროთ გაირბინეს ქუჩები და ზღვის ნაპირს მიუახლოვდნენ. მათ წინ გადაშლილი იყო წყნარი, დიდებული და ანკარასავით სუფთა ზღვა.

8285-1

ჯუჯები მაშინვე ჩაცვივდნენ ზღვაში და დაიწვეს ცელქობა და თამაში. მათ არ ეშინოდათ წელისა, რადგან იმიხთანა წულები ეცვათ, რომლებიც წვალში არ იძირებოდნენ. წამდაუწუმ ისმოდა სიცილი, ევირილი, ტირილი, მაგრამ ეს მხოლოდ თევზებს და ტალღებს ესმოდა.

— ვაიჰე, ზღვამ წამართვა ჩემი კაბა! ჩემი მარჯალი! ჩემი ფეხსაცმელები! ისმოდა აქეთ-იქიდან.

— ჩემი მშვენიერი ქუდი, ჩემი ცილინდრიც! — წამოიყვირა მურზილკამ, რომელმაც თავის ქუდი ბანახობის დროსაც კი არ მოიძორა. თამაშობით მოქანცული ჯუჯები დაბრუნდნენ ჭალაში, სადაც სურნელოვან ვეპილებ შორის გაათიეს დაჰე. დილით ადრე გაიღვიძეს თუ არა გასწიეს ქალაქისაკენ სახეციალოთ. მათი ურადლები მიიპრო რკინის გზის სადგურმა. ხალხი ფაციფუცობდა, ცდილობდნენ დაეჭირათ კარგი ალაგები, რადგანაც რამდენიმე წამის შემდეგ მატარებელი გაემკ საურებოდა ჩრდილოეთისკენ. ჯუჯები მაშინვე აცოცდნენ მატარებლის სახურავზე და მშვენივრათ მოეწვევენ. მალე გაისმა მესამე ზარის ხმა. მატარებელი გაქანდა მთელი თავისი სისწრაფით და თან გაიყოლა ერთი ციცქნა მოგზაურები. მრავალი ველები და ტყეები რჩებოდა მათ უკან. ეოველ სადგურზე მატარებელი ცოტა ხნით ჩერდებოდა და მიისწრაფებოდა სულ წინ და წინ. ერთ დამეს ჯუჯებმა დაინახეს ნისლში გახვეული უსარმაზარი ქალაქი, მაღალ შენობებით და ძეგლებით. ვიცაიამ შეატეობინა ამხანაგებს, რომ ისინი საფრანგეთის სატასტო ქალაქ — ზარისს უახლოვდებიან. მართლაც მატარებელი მალე გაჩერდა. ჯუჯები ჩამოხტენ დედა-

მიწაზე. ისეთი ჭედვა იყო, რომ ძლივს დასწრეს თავი. მიუსედავით იმისა რომ საკმაოთ გვიან იყო, ქუჩები სავსე იყო ხალხით, ძლიერი სინათლე ღამეს ნათელ დღეს ამსგავსებდა. ჯუჯები მიჭყვენ ხალხის ტაღლას და დაიწვეს სეირნობა ბულვარზე. უცბათ ეველას მოაგონდა მურზილკა. ვერავინ ვერ შეამჩნია როგორ გაჭქრა ის. ჯუჯები მშვენივრათ განათებულ მაღაზიის წინ იდგენ და აღარ იცოდენ რა ექნათ. ამ დროს გაისმა ნაცნობი ხმა და მაღაზიიდან გამოდგნა თვითონ ამ აღიაქოთის ამტენი, მთლად დატვირთული ახალ-მოდის მატერიებით.

— აი ეს ფრაკისთვის, ეს ჟილეტისთვის ეს საშალტოვე— ჩურჩულებდა ის და თან უჩვენებდა ჰატარა ნიმუშებს, რომლებიც ალბათ ნოქარმა გადაუარა იატაკზე. ჯუჯებმა ღამე გაათიეს ერთ ბაღში და განთიადისას კვლავ შეუდგენ ქალაქის დათვალიერებას, რომელიც დღის სინათლეზე გაცილებით უხეირო იყო, ვიდრე ღამე. მდინარე სენაც კი, რომელზედაც გამყნებულა ჰარეჟი, მაინც და მაინც ძალიან ღამას და განივრათ არ მოეჩვენათ.

შეჯიბრება და ველოსიპედებზე სეირნობა.

— ახალი ამბავი ძმებო, მე ფრიად საეურადღებო რამ გავიგე, აღვიძებდა ჯუჯებს ჩუმი-მისანი.

ის ეველასე ადრე ადგა და წავიდა სასეირნოთ. სწორეთ ამ დროს ქუჩებში განცხადებებს აკრავდენ, რომელზედაც დიდი ასოებით ეწერა: „დღეს დღით ქალაქ გარეთ იქნება ველოსიპედების შეჯიბრება.“

— ეს უნდა ვნახოთ!— შეჭყვირა ჩუმი-მისანმა და გამოემშურა დანარჩენ ჯუჯებთან.

— ადექით ჩქარა, თორემ ვერ მოვასწრებთ — ვიპებდა ის ძმებს.

თვალის დასამსამებასე ჯუჯები მუხათ იუვენ, მურ-
შილკამაც კი მათთან ერთათ მოასწრო ჩაცმა. მალე
მივიდენ კაცუნები დანიშნულ ალაცს, სადაც შეჯიბრე-
ბა უნდა მომხდარიყო, ავიდენ ჰატარა გორაკსე, საიდა-
ნაც კარგათ შეეძლოთ თვალეურის დევნება. ნიშნის მი-
ცემისთანავე 20-სე მეტი ველოსიპედი გაქანდა წინ.

— ესრა ამბავია — შეჭევირა ექიმმა, რომელიც დიდი
დაკვირვებით ადევნებდა თვალს ველოსიპედებს — მიდინ
უცხენოთ და უორთქლოთ და რა ჩქარა, როგორც ჩიტები.

— ნეტა ჩვენც მოკვცა ასეთი ველოსიპედი სა-
მგზავროთ — შენიშნა ტრიალამ.

— რასაკვირველია, კარგი იქნებოდა — უპასუხა
ვიცაიამ.

— უური დამიგდეთ, რა მოვიგონე — გაისმა ჩუმი-
მისნის ხმა — როდესაც შეჯიბრება გათავდება ჩვენ
ავიღოთ რამდენიმე ველოსიპედი და წავიდეთ სასლში.

— ვაჰა! ვაჰა! რა კარგი მოფიქრებაა — შეჭევი-
რა ველამ ერთხმად.

— მე ვველასე წინ ვიქნები და ამიტომ გთხოვთ
დამითმოდ ცალკე ველოსიპედი — შენიშნა მურშილკამ.

— ეს ვველაფერი კარგი — სთქვა ექიმმა, მაგრამ მე
მეშინია, რომ უმეტესი ნაწილი ველოსიპედების გა-
ფუჭებული იქნება შეჯიბრების გამო.

— ეგ არაფერია — შეჭევირა ჩუმმა-მისანმა — აქვე
გვერდით არის სახელოსნო, ჩვენ ვველაფერს შევას-
წორებთ. ჯუჯები სწორეთ ასე მოიქცენ. როცა შე-
ჯიბრება გათავდა და ველოსიპედი საწეობში დაა-
ბინავეს, კაცუნები შემერნენ შიგ და ნელ-ნელა დაუ-

წუეს მათ შეკეთება. დილისთვის ეველა ველოსინჱედი
ბი მხათ იყო.

— როგორ დავეტყვით ეველანი, იკითხა ვიცანიამ, როცა ეველაფერი მხათ იყო; მართლაც ველოსინჱედები ცოტა აღმოჩნდა ჯუჯებისთვის. მურზილკამ ურჩია 5 კაცუნია დამჯდარიყო ერთიერთმანეთის სურგზე, მაგრამ მისი წინადადება უარჱვეეს. ფიქრობდენ ჯუჯები, ფიქრობდენ, მანამ ტუჩ-კურდღელამ არ მოიგონა ერთი ხერხი. მან სამ ჩამწკრიებულ ველოსინჱედებში გაუყარა კრძელი ჯოხები. თითო ამისთანა ჯოხსე დაეცია 15 ჯუჯა. დანარჩენები მოეჭიდენ თვლებს და ველოსინჱედის სხვა ნაწილებს. სიმღერით და სმაურობით გაეშურნენ ჯუჯები თავიანთ გამოგონილ მატარებელზე. ჰატარა ხელებით სწრაფათ მიაქროლებდენ ჯუჯები ველოსინჱედებს. მალე ქალაქიც დაიძალა და კაცუნები გაჩნდენ მარა კსაზე. კსაში იშვიათათ ჩერდებოდენ. ისიც იმიტომ რომ ცოტა დანაურებულიევენ. მიდიოდენ სულ წინ და წინ. ვიდრე ერთ მშვენიერ დღეს არ მიადგენ სრუტე ჰადეკალეს, რომელიც ჰეოფს საფრანგეთს და დიდბრიტანეთს.

— ვაჰა! ვაჰა! — ევიროდა ტრიალა — ჩვენ საფრანგეთის სასლვარზე ვართ.

— ვაჰა! — იგრიალეს სხუებმაც.

— ძებო. ახლა ჩვენ ინგლისთან ორ ნაბიჯზე ვართ. მოდი წავიდეთ, ვნახოთ რა ქვეყანაა ინგლისი — წარმოხსთქვა ექიმმა.

— რასაკვირველია ღირს ნახვა — სთქვეს ჯუჯებმა და ჩამოხტენ ველოსინჱედიდან.

— როგორ უნდა წავიდეთ ინგლისში, როცა ცხენი არა გვეყავს — ამოიოხრა მურზილკამ.

—უჩინ-მაჩინის ფესსაცმელები რაღაში უნასუსა ზანა-წვერამ და ჩაიცვა ფესსაცმელები, რომლებიც წეალში არ იძირებინ, მას მიჭვევენ დანარჩენებიც და ძაღვ მთელი საზოგადოება წელის შედაპირსე მიაბიჯებდა. ერთი, ორი, სამი და ჯუჯები უკვე მეორე ნაპირსე გაჩნდნენ.

—აი ქალაქიც—შეჭვევირ ვიცაიამ—ქალაქი!

—ინგლისის ქალაქი, რა მშაენივრობაა, ნეტავი არაფერი იქნება აქ საჩემო? უთუოდ ვიშოვი ინგლისურ მატერიალს ზალტოსათვის, წაუჩურჩულა მურსილკამ ტუჩ-გრძელას.

—დაძეკარგე ერთი შენც და შენი ზალტოც—უნასუსა ტუჩ-გრძელამ.

ქალაქი კაცუნებს არ მოეწონათ და ისევ განაგრძეს წინსვლა. ქუჩებში კაცუნებს სვდებოდან ქარსნები, ქვანასშირის მალაროები... სტუნამ მოინდომა მალაროში ჩასვლა და დათვალეირება, მაგრამ მურსილკამ ერთი ამბავი დაახწია.

—რაო! თქვენ კინდან რომ მე ჩემი ასალი შარვალეი გავიჭუჭუიანო? არასოდეს—უვიროდა ის.

—რათ უნდა გაიჭუჭუიანო?—იკითხა სტუნამ.

—მაშ რა გკონია, მე თავით კი არ ვივლი მალაროში,—ბრასობდა მურსილკა,—მერე ძალიან სამიშია თურმე იქ ჩასვლა.

—შეგეძინდა? მშიძარა! — დაიწყო სიცილი სტუნამ.

—მე ჩემი კი არ მეძინია, თქვენი მეფიქრება—უნასუსა ნაწვენი კილოთი მურსილკამ.

კაცუნებმა მანინც ვერ მოასერსეს მალაროში ჩასვლა.

(შემდეგი იქნება)

სააღერსო სიმღერა.

ამჟის სე ზირ-ლამაში,
ფერად ქოჩრებიანი,
დღეს გვესტუმრა ეს ნაწი,
ოქროს ფოჩრებიანი.

უცნაურად უბრწყინავს
ლალ-ფირუსის თვალები.
სურმუსტ კაბას უმშვენებს
თოვლის თეთრი ხალები.

შვენის სანთლის ცქრიბლში
ზატარბალის მოწვენა
და მის აღერს-ტრფიალში
მაჟერიონის მოლსენა.

აბა ტაში, ბიჭებო,
ტაში გენაცვალები...
ხილს და კამფეტს გვპირდება
ლალ-ფირუსის თვალები.

ფ ი თ რ ი.

გერმანული ლეკენ-
და ასე მოგვითხ-
რობს ფითრის ამ-
ბავს.

სუსხიანი ქარი
გრიანებდა მინ-
დორ-ველზე. მნა-
თობი მზის დმე-
რთი — ბაღდური
— ებრძვის ბნე-
ლეთის და ზამთ-
რის მბრძანებელს
მოღუშულ ღმერთს
— ლოკკის. ამ
დღეს უნდა გადა-
წედეს ბრძოლა.

გაუინული დედა-მიწა მოუთმენლათ მოელის ბაღდურის
გამარჯვებას. ბაღდური თამამათ ჰყენს დედა-მიწაზე
ცეცხლის ისრებს. ლოკკიმ ლოკები დაიბერა და სა-
შინელი ქარ-ბუქი ააყენა. მაგრამ ამაოთ. ის გრძნობს
რომ დამე გაივლის, ძალე ბოლო მოელება ბნელე-
თის სამეფოს. მეტი ღონე არ არის. ლოკკი გზას
უთმობს ბაღდურს და მთელი თავის რაზმით — ღრუ-
ბლებით, ქარიშხლით და ვინჯა-სუსხით მირბის,

იძლება, შორს ჩრდილოეთისკენ. გამარჯვებულმა ბრწეინვალე ბაღდური დიდ-გულათ გადმოჰქურებს ციდან. ბაღდური კეთილია, ის აპატებს ლოკის. სიტყვას ართმევს მას, რომ ის შურს არ იძიებს. ლოკი თავის მხრივ საშინელ ფიცს აძლევს, რომ არც ერთი ბუჩქიდან, არც ერთი სიდან, რომელიც კი მიწასე და წყალში ხარობს არ გამოსჭრის ისარს ბაღდურის მოსაკლავათ. ლოკიმ მართალია საშინელი ფიცით შეჰფიცა, მაგრამ გაბოროტებულ გულში შურის ძიება განიზრახა.

ღამ-ღამეობით დაძვრება დედამიწასე, ცურავს წყალში, დაფრინავს ჰაერში. ეძებს ისეთ მცენარეს, რომელიც არ იზრდება არც მიწასე და არც წყალში. ბოლოს თვალს მოჰკრავს ღამასს, მწვანე მცენარეს, რომელიც უცხო ხის ღეროზე ამოდის. მისი ფესვები არ სარგებლობდენ არც წელით და არც მიწით. ის ჩაბლაუჭებოდა სასრდოსთვის დიდ სეს. ღრმით ჩაეშვა საწუწნი ძაფები მის გულში და ხარბათ სვამდა მის წვეწარს ეს იყო ფითრი.—„აი ეს არის რასაც ვეძებ“—წამოიძახა განარებულმა ლოკიმ—ესლა ბაღდურსაც მოჰკლავ და სიტყვასაც არ გაუტებს.“ მოგლიჯა მცენარის ბლუჯი, გამოთავა ისარი და საშინლათ დასჭრა ღმერთი ბაღდური. ბაღდური დიდხანს ებრძოდა სიკვდილს და მხოლოდ მისმა მამამ, ღმერთმა ოდინმა დაიხსნა იგი.

ხალხს სწამს, რომ გასაფხულზე, როდესაც ცხოველი მზე დასძლევს სიცივეს და გაიმარჯვებს, ფითრიც რაღაც სასწაულის ძალით ჰკურნავს სხვა და სხვა სენს.

ჩვენში ფითრი სშირათ ბინავდება მუხასე, მსხალზე და სხვა ხეებზე. ადგილობრივ მას სხვა და სხვა

სახელს უწოდებენ. მაგალითად იმერეთში „მსხლის
 ჭლექს“ ეძახიან. ეს სახელი იმიტომ დანარქვეს,
 რომ თუ რამდენიმე ფითრის ბუჯდი მოეხება მსხლის
 ხეს, შეუძლია ის გააფუჭოს და კიდევ გაახშოს, რად-
 გან ფესვებიდან ამოსული წვენი სულ ფითრში გა-
 დადის.

როგორ ჩნდება ხეზე ფითრი?

შემოდგომაზე ფითრს გამოეხსმევა ზატარა და
 მრგვალი თეთრი ნაუოფი, ის სანთლის წვეთებს ჰგავს,
 მის წებოიან გულს მადიანათ შეექცევიან ჩხართვები. ნა-
 უოფის კურგა მიეკვრება მას ნისკარტზე და აწუსებს სო-
 ლმე. ჩხართვი სიდან ხეზე გადადის, იწმინდავს ნისკარტის
 შტოებზე. თუ კურგა მიწაზე დაეცა, ის არ გაიხარებს.
 მაგრამ თუ ის შტოს მიეკვრა რამდენიმე ხნის შემ-
 დგე გადავივდება, ზაწია ფესვებით ხეს განაბობს და
 მზა-მზარეულ საზრდოს მოძებნის მის გულში. მისი
 ლამაზი ღერო ორ-ორათ არის გაუოფილი. ეოველ
 ზაწია შტოზე ღია მწვანე ფერის მოგრძო ფოთოლია.
 ფოთოლს და ფოთოლს შუა გამოიფურება ზაწასკინა
 უვავილი. სამთარში, როდესაც ხეები გამიშვლებულია,
 მსოლოთ ფითრი რჩება მწვანეთ შემოსილი და მოგ-
 ვავონებს მხეს და საფხულს.

ინგლისში ჩვეულებაა, ეოველ წელიწადს სამო-
 ბათ ფითრის ბუჯდი ჩამოჰყიდონ ჭერზე. იმ
 დროს იქ მთელი ოჯახი იკრიბება. მხიარული სუმ-
 რობა და სიცილი მოისმის და ბავშვები ერთმანეთს
 სხვა და სხვა სურვილებს უქადიან. ჩვენშიაც სოგ
 ადგილას შემოვიღეთ ეს ჩვეულებათ. გვავიწუდება
 ფითრის ვერავობა და ამ ლამაზი მცენარით ვამ-
 კობთ ოთახებს.

დღესასწაულში მახლობელ სოფლებიდან ჩემო
 აქეთ ეს ღამისი მცენარე და თითქოს ამითი გვი-
 ლოცავენ ახალ წელიწადს. მეც მოგილოცავეთ ახალ
 წელს, ჩემო პატარა მკითხველებო, გისურვებთ ძრ-
 ვალჯერ დაესწროთ ამ ბედნიერ დღეს.

ელენე.

სევარხანიმ და შავჩიტო.

ზღაპარი.

ქართული
ზღაპარების

ყო და არა იყო რა, იყო ერთი უძლვეელი, ბრძენი და მდიდარი ხელმწიფე. მას შვილი არა ჰყავდა. მაგრამ სიბერის დროს ბევრი ლოცვა და მუდარის შემდეგ ეყოლათ ერთი ქალი. სწორეთ იმ

დროს, როდესაც დედოფალს დაებადა ქალი, მეფის რაშმაც კვიცი მოიგო. მეფის ქალი და კვიცი ტოლათ იზრდებოდნენ. მოახლოვდა ბავშვის ნათლობის დღე. მეფემ გადასწყვიტა ისე მოენათლა ქალი და კვიცი, რომ მათი სახელი არა ძე ხორციელს არა სცოდნოდა. რადგან, როდესაც ქალი გასათხოვარი შეიქმნებოდა, მეფეს უნდა მოეწვია მთელი საბრძანებლის ქაბუკნი და ვინც ქალის და რაშის სახელს გამოიცნობდა ის იქნებოდა მეფის სიძეც და ტახტის მემკვიდრეც. მართლაც ნათლობა ჰქონდათ ჩუმი. ეკლესიაში იყვნენ მეფე, ბავში, ნათლია და მღვდელი. ამათ მონათლეს ბავში და დაარქვეს სევარხანიმ, რაშს კი— შავჩიტო. ამის შემდეგ შავჩიტო შეადგენდა სევარხანიმის საკუთრებას და მის ბედზე იზრდებოდა. თუმცა მეფე დარწმუნებული იყო, რომ მისი ქალის სახელი არავინ იცოდა, მაგრამ სტყუვდებოდა. მეფეს ჰყავდა ერთი ახალგაზრდა მხლებელი არაბი, რომელიც ქალის ნათლობის დროს კარს უკან იღვა და გასადების ნაქვრეტიდან ყურს უგდებდა. მან კარგათ დაიხსომა ქალის და რაშის სახელები.

სევარხანიმს მეტის მეტათ უყვარდა შავჩიტო. ყოველ თავისუფალ დროს მის ალერსში იყო, სწავლის შემდეგ უპირველესათ მის თავლაში შეირბენდა, აქმევდა, მიუალერსებდა. დედ-მამასთან მერე შევიდოდა. ასე მიდიოდა ხანი, ვიდრე სევარხანიმი გასათხოვარი გახდა.

ერთს დღეს ხელმწიფემ დიდი წვეულება გამართა. ყოველ სახელმწიფოს კუთხიდან იყვნენ მოწვეულნი ხელმწიფის და დიდებულთა შეილები. შუა ზემის და სიმხიარულის დროს მეფემ უთხრა სტუმრებს:

— დიდებულნო, დღეს იმიტომ მოგიწვიეთ, რომ გამოგიცხადოთ, ვისაც ჩემი ქალის შერთვა და ჩემი ტახტი სურს, მან უნდა გამოიცნოს ჩემი ქალის და მისი რაშის სახელი.

ყველა დააფიქრა გამოცანამ, მით უმეტეს, რომ გამომცნობელს ჯილდოთ ეძლეოდა ულამაზესი მეფის ქალი და ჩინებული სამეფო. ზოგი ქალის სილამაზემ გაიტაცა, ზოგი მეფობის პატივმა, ზოგი ცნობის მოყვარეობამ. ვინ იცის რა სახელს არ ამბობდნენ. დრო მიდიოდა, გამომცნობი კი არსად სჩანდა. მეფემ მოიწყინა. „ვაი თუ ჩემმა ოცნებამ ჩამიაროს და ვერაფერ ვერ გამოიცნოსო.“ მაგრამ ამ დროს მეფის წინ წარსდგა ძისი მონა არაბი და მეფეს გამოცნობის დასტური სთხოვა. მეფეს ძალიან გაუკვირდა მონის თავხედობა და თანაც შეფიქრიანდა:—მართლა რომ გამოიცნოს, ამას ქალი როგორ მივათხოვო. მაგრამ მაინც დასტური მისცა.

არაბმა მოახსენა:

— თქვენს ასულს სევარხანიმი ჰქვია, რაშს კი— შავჩიტო.

მეფე გაოცდა. ძალიან ეწყინა, მაგრამ სიტყვას ხომ ვედ რ გასტეხდა! მონა არაბი თავის სიძეთ გამოაცხადა.

ყველა ულოცავდა არაბს ამისთანა ბედნიერებას.

მხოლოდ თვითონ სევარხანიმ და მისი მშობლები იყვნენ მოწყენილები. გავიდა რამდენიმე დღე, სასიძომ ჯვარის წერის სურვილი გამოაცხადა. მზადებას შეუდგნენ. სევარხანიმი მალი-მალ შევიდოდა შავჩიტოსთან, ეალერსებოდა და ტიროდა. რაშიც ძალიან ნაღვლობდა. მაგრამ გულთმისანი იყო და იცოდა, რომ ხსნა შეიძლებოდა. ამიტომ ქორწილის წინა დღეს, როცა მასთან შევიდა სევარხანიმ, მან ანუგეშა და უთხრა:

— შენ საჩქაროდ შეაკერვინე ერთი ხელი ვაჟური მდიდრული ტანისამოსი. ჩაალაგე რაც საჭირო რამ არის. გამოეწყე ვაჟურათ და ამაღამ, როცა ყველა დაიძინებს მე და შენ გავიპარნეთ აქედანაო.

სევარხანიმიც ასე მოიქცა. მეორე დილას ისინი უკვე შორს იყვნენ თავის სახელმწიფოზე. ქორწილის დღეს ყველანი ადრე ადგნენ მეფის სასახლეში და მზადებას შეუდგნენ. მხოლოდ სევარხანიმი არსადა სჩანდა. შუა დღემ რომ მოატანა მეფემ უბრძანა მხევლებს შესულიყვნენ და სევარხანიმ გაეღვიძებინათ. მხევლებმა ოთახში მარტო აფუტუნული ლოგინი ნახეს და მოახსენეს მეფეს. ყველას ეწყინა სევარხანიმის გაპარვა, მაგრამ ყველაზე მეტათ არაბმა გამოიღო თავი. მაშინვე მოამზადებინა ჯარი და გამოედევნა ქალს.

ბევრი ჭენებით შავჩიტო ძალიან დაიღალა და ერთ ტყის პირას მინდორზე შეისვენეს. ამ დროს ტყის მეორე წაპირიდან მღვეარიც გამოჩნდა, წინ მოუძლოდა არაბი. დაინახა თუ არა სევარხანიმ, შესძახა:

— ეხლა კი ველარ გამექცევითო. ვიდრე არაბი ტყეს გამოივლიდა, შავჩიტომ იდროვა და გააქანა სევარხანიმი. როცა არაბი ტყიდან გამოვიდა მათი კვალიც აღარსად იყო. ბევრი სდია არაბმა, მაგრამ ველარას გახდა და დაღლილ-დაქანცული დაბრუნდა სასახლეში. სევარხანიმ და შავჩიტო კი მიჰქროდნენ და სხვა სახელმწიფოში გადავიდნენ. მიადგნენ ერთს მშვე-

ნიერს ბაღს. რა გინდა თვალო და გულო, რომ ბაღში არ იყო. დაღლილ-დაქანცული სევარხანიმ შევიდა ბაღში. შავჩიტოს მისცა საძოვარი და თითონ წამოწვა. მათ თვალი შეასწრო მებაღემ და შეიპატიჟა სახლში. სტუმარი რომ გაერთო, მებაღემ მოიპატიჟა მეფის ახალგაზრდა ვაჟი. ყმაწვილები დიდხანს საუბრობდნენ. მეფის ვაჟი ატყობდა სევარხანიმს ქალურ სინაზეს და ექვი ეპარებოდა. ამიტომ სამხრის დროს მოატანინა სხვა და სხვანაირი სასმელები და აძალებდა სევარხანიმს, რომ მეტი დაეღვეინებია და გამოეტეხა. შავჩიტომ რომ ეს შეამჩნია მეფის ვაჟს, სევარხანიმის გვერდზე წამოწვა და მის წილ სასმელებს თვითონ სვამდა. მართლაც სევარხანიმს თავი მაგრა ეჭირა, ასე რომ მეფის ვაჟმა ვერა შეატყო რა, ჰკითხა:

— თქვენ უნდა ქალი იყოთ და, თუ ეს ასეა, ნუ დამიძალავთ.

სევარხანიმი დიდ უარზე დადგა. ბოლოს მეფის ვაჟმა უთხრა:

— კარგი, მაშ ვნახოთ. აი ამაღამ ჩვენ საწოლს ვარდის ფურცელი გადავაფაროთ. დილით ვისიც დამქნარი იქნება, ის ქალი უნდა იყოს.

ქალი დასთანხმდა. იმ ღამეს შავჩიტოს არა სძინებია. როგორც კი დაქნებოდა ვარდი, რაში მაშინვე ძველს თითონ შესქამდა, ქალს ახალს გაუშლიდა. ასე მოიქცა რამდენჯერმე. გარიჟრაჟზე კი ისე მაგრა ჩასძინებოდა სევარხანიმს, რომ რაშმა ველარ გაადვიდა და დამქნარი ვარდი ისევე დარჩა. დილით ნახეს, ქალის ვარდი დამქნარი იყო. სევარხანიმმა მაშინ ყველაფერი უამბო ამ ყმაწვილს. მას ძალიან მოსწონდა სევარხანიმი. ვაჟმა დედ-მამის ლოცვა-კურთხევით სევარხანიმზე ჯვარი დაიწერა და ჩინებული ქორწილი გადაიხადა. კარგა ხანი ცხოვრობდნენ ასე ბედნიერათ. ორი შვილიც მიეცათ—ქალ-ვაჟი. მეფე-დედოფალს ისე შეუყვარდათ სევარხანიმ, რომ უიმისოთ ველარა

სძლებდნენ. ქმარს ხომ უზომოთ უყვარდა ცოდნის დასწრად შვილები.

ერთ მშვენიერ დღეს სევარხანიმის მამამ ომი გამოუცხადა მის ქმარს და მამამთილს. ჯარების წინამძღოლათ იყო სევარხანიმის ქმარი. სევარხანიმი შევიდა შავჩიტოსთან და ნახა, რომ ტიროდა. მან ჰკითხა მიზეზი. შავჩიტომ უბასუხა:

— შენ იცოდლე ქმარი მოგთხოვს საომრათ ჩემს თავს, მაგრამ თუ შენთვის კარგი გინდა, არ გამატანო.

სევარხანიმი ძალიან დალონდა. მაგრამ მაინც უარი ვერ უთხრა თავის მეუღლეს და გაატანა თავისი მერანი ბრძოლაში. ჯარის კაცებში ერია არაბიც. მან მაშინვე იცნო შავჩიტო და მიხვდა, რომ ეს ხელმწიფე სევარხანიმის მეუღლე იქმნებოდა. არაბი ცდილობდა დაახლოვებოდა მეფის ვაჟს, ყოველ მის სურვილს უმაღლ ასრულებდა. მან მალე მიიქცია მეფის ყურადღება.

ერთხელ მეფის შვილი წერილს გზავნიდა სახლში. არაბი აუტყდა, მე წავიღებო. მეფე ჯერ უარზე იყო, მერე დასთანხმდა. არაბმა დახია მისი წერილი და ხელმეორეთ დასწერა:

— საყვარელო დედ-მამავ! ვიდრე მე დავბრუნდებოდე ომიდან ჩემი ცოლი და შვილები ანთებულს საკირეში ჩაყარეთ, რადგან მე გავიგე ჩემი ცოლის ცუდი ყოფა-ქცევა და აღარ მინდა თვალით დავინახო.

სევარხანიმმა იცნო წერილის მომტანი და მიხვდა რაშია ციყო საქმე. მეფე-დედოფალი კი განცვიფრდნენ. არ იცოდნენ რით აეხსნათ შვილის ასეთი სიმკაცრე. მისი სიტყვა კი მაინც უნდა შეესრულებინათ. გაახურეს საკირე, მიიყვანეს მასთან სევარხანიმი შვილებით. მეფე-დედოფალი შევიდნენ ოთახებში, რომ მისი ტანჯვისთვის არ ეყურებინათ. ამ დროს უცბათ მოვარდა შავჩიტო, სევარხანიმი შვილებით ზურგზე შეისხა და ისეთი სისწრაფით გაიტაცა, რომ იქ მყო-

ფეხმა ველარაფერი ვერ მოახერხეს. რაში ომიდან გადარჩენა მოჰქცეოდა მეფის შვილს სევარხანიმის გადასარჩენათ. ძალიან შორს გაიტაცა რაშმა ქალი. სალამომ მოატანა. შავჩიტოც ძალიან დაიუღლა. მგზავრები ერთს დიდ ტრიალ მინდორზე ჩამოხტნენ. რაშს დაღლილობისაგან ფერდი ფერდს უცემდა. ბოლოს მიუბრუნდა სევარხანიმს და უთხრა:

— ისე ვარ მოქანცული, რომ ამ სალამოს უეჭველათ მოვკვდები. მაგრამ შენ ნუ დადონდები და ნუ იტირებ. გამატყავე. ტყავი შუა მინდორზე გაშალე და ჩემი დაჭრილი ხორცი გარს შემოურიგე. თითონ კი შვილებით ტყავზე დაჯექ და ისე დაიძინე, ნურაფრისა ნუ შეგეშინდება.

მართლაც იმ ღამეს შავჩიტო მოკვდა. ბევრი იტირეს სევარხანიმმა და ბავშებმა. ბოლოს აასრულა რაშის ნათქვამი, თითონ მოიკეცა შუა ტყავზე, ბავშვები შემოისხა და ასე ჩაეძინათ ტირილში. გათენდა დილა. მაგრამ რა დაინახა სევარხანიმმა! იმ ადგილას, სადაც მათ ეძინათ აშენებულიყო დიდი, მშვენიერი, მდიდარი ქალაქი და მის მეფეთ იყო სევარხანიმი. შუა ქალაქში იყო აგებული მეფის სასახლე და აუარებელი ყმა და მცხოვრებნი გარს ეხვია. მალე გავარდა ამ საქმეოს აშენების ხმა—ამა და ამ ადგილას ახალი ქალაქი აშენებულაო. ასე სცხოვრობდა სევარხანიმი. ბავშვებიც წამოიზარდნენ. ამ დრომდის ომი გათავდა და მეფის ვაჟი გამარჯვებული დაბრუნდა შინ. იგი მიისწრაფებოდა დედ-მამის და ცოლ-შვილის სანახავათ. აი მოვიდა კიდევც, მაგრამ რას ხედავს? მას არ გამოეგება არც ცოლი და არც ბავშვები. გაკვირვებული შევიდა სახლში, სადაც მტირალი მეფე დედოფალი იყვნენ. ყმაწვილი გაკვირვებული შესცქეროდა დედ-მამას. მათ საყვედურით მიმართეს შვილს:

— რა მიზეზია, რომ ასე სასტიკათ დაგვასჯევინე სევარხანიმი, რათ ჩაგვაყრევინე საკირეში საყვარელი შვილები?

მეფის შვილს ელდა ეცა ამის გაგონებაზე. ცა მაშინვე მიხვდა, რომ ეს არაბის ეშმაკობა იყო. ბევრი იტირა საბრალომ, მაგრამ რაღას გააწყობდა. ეხლა მხოლოდ სვირნობით-ღა ირთობდა თავს. ერთ დღეს დაღონებულს მეფეს ამბავი მოუტანეს, რომ მის სახელმწიფოში მოსავალი სულ გაფუჭდა და იმ წელს შიმშილობა მოელის ხალხს, თუ წინათვე თადარიგს არ შეუდგებიტო. აგრეთვე მოახსენეს, რომ ახალ აშენებულ ქალაქში კარგი მოსავალი მოვიდა და გარეშე მეფეებს მიაქვთ იქიდან სარჩო. მეფეს წინათაც ხშირათ გაეგონა ამ ახალი ქალაქის ქება და ეხლა მოისურვა მისი ავ-კარგის გაგება, მოიხმო თავისი შვილი და უთხრა წასულიყო ახალ ქალაქში, სვედასაც გაიქარვებდა და ცოტა სარჩოსაც იშოვიდა ხალხისათვის. ყმაწვილი გაუდგა გზას. შევიდა ახალ ქალაქში, სადაც მეფობდა სევარხანიმ. სევარხანიმს დარიგებული ჰყავდა ბავშები — თუ ვინმე უცნობი მეფეშვილი გაივლიდა, მათ უნდა შემოეპატიჟნათ სახლში. ეხლაც ბავშები კარებთან იდგნენ და მგზავრებს უცქეროდნენ. ამ დროს გაიარა მეფის ვაჟმა. ასეთი ლამაზი ბავშები რომ დაინახა, შეეკითხა:

— ვისები ხართ? როგორ მივიდე მეფის სასახლეში? — ბავშებმა უპასუხეს:

— მეფის შვილები გახლავართ, მობრძანდით, დიდი სიამოვნებით მიგაცილებთ დედასთანაო.

მართლაც სტუმარი ბავშებმა მიიყვანეს სასახლეში. სევარხანიმი გამოვიდა სასტუმროში. იცნეს ერთმანეთი. მათს სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა. ყმაწვილმა მამას აცნობა თავისი ბედნიერება. მეფემ ტახტი დაუთმო შვილს. ორი დიდი სამეფო შეერთდა. მეფეებათ იყვნენ სევარხანიმი და მისი მეუღლე. შავჩიტო კი აღარა ჰყავდათ.

ჩაწერილი ქეთო მირიანაშვილის მიერ.

ქალაღდის წარმოება.

აღალღს წინათ აკეთებდენ მხოლოდ ძონძებიდან. ეს ძონძები იყო ბამბის და სელის, ეხლა ქალაღდს აკეთებენ ხის ქერქიდან, ხის ქერქს ჯერ აქცევენ ფხვნილათ, ამ ფხვნილიდან აკეთებენ ცომს, ცომს ათხელებენ, აშრობენ, ათეთრებენ და კეთდება თხელი ქალაღდი ან სქელი კარღონი. არის ერთი არსება. რომელმაც გაასწრო აღამიანს ამ წარმოებაში. მათ მიერ გაკეთე-

ბული ქალაღდი არ ჩამოურჩება აღამიანის მიერ გაკეთებულ ქალაღდს. ეს არის ერთგვარი მწერი, კრაზანას მზგავსი. ის აკეთებს ქალაღდს, როგორც საშრობს, აგრეთვე წებოიანს. თუ ასეთი ქალაღდი მიწას ქვეშ მოხვდა, მას წყალი და წვიმა ვერ ავნებს, ის კეთდება მაშინ ფაფათ ქცეული ხის ნახერხიდან, თუ ეს ქალაღდი ჰაერზე რჩება, მაშინ კრაზანები მას უსვამენ ერთგვარ წებოს, რომელიც იცავს წვიმისაგან. ზოგიერთნი აკეთებენ ისეთ თხელ და კარგ კარღონს, რომ გაოცებაში მოჰყავთ ჩვენი მექარხნეები. ამ ქალაღდიდან და კარღონიდან ისინი იკეთებენ ბუდეებს: გარედან ეს ბუდეები დაფარულნი არიან სინესტისაგან და სიცივისაგან ფოთლებით. შიგნიდან ბუდე შესდგება ექვს კუთხიან უჯრედებიდან, რომელნიც ძლიერ მიეგვანებიან ფუტკრის უჯრედებს. აიროგორი არის ამ კრაზანის ბუდე: აპრილში დედა კრაზანა ეძებს აღვილს ბუღის ასაშენებლათ და აგროვებს ამისათვის საჭირო მასალას.

მაგარი ღრანჯები შველის მათ ბუდის აშენებაში და შვილების გამოკვებაში.

ხის ნაწილებიდან, ხის ქერქიდან კრაზანა აკეთებს პატარა გუნდს და მიაქვს ბუდესთან. ადვილი სანახავია, როგორ ფიცრებზე, ხეებზე, ფანჯრებზე ეს კრაზანები ღრანჯებით აცლიან ხის ბოქკოებს, სიგრძით ორ მილიმეტრამდე. შემდეგ ამ ბოქკოებს ისინი სწეწენ, მერე აგროებენ, აკავშირებენ ერთს მეორეზე წებოიან ნერწყვით. ამ რიგათ ისინი უფრო ადვილი გადასატანია იქ, სადაც შენდება ბუდე. აქ ამ ხის ფაფას კიდევ დაამუშავენ ღრანჯებით, სანამდის არ გარდააქცევენ თხელ ქაღალდის ფხვნილათ, იმ გვარათ, როგორც ქარხანაში ათხელებენ მანქანით სხვა და სხვა ლითონს. შემდეგ მას წაუსვამენ ერთ გვარ წებოიან სითხეს, რომ დაიცვან წყლისაგან. ეს წებოიანი სითხე შეადგენს ქაღალდის ნაწილს.

ბუდე შესდგება ცალკე უჯრედებიდან, სამი ნაწილიდან და მთელი რიგი ამ უჯრედებისა გამაგრებულია ბოქებით.

გარეგანი ამობურცულობა უშლის ბუდეში წყლის შესვლას. კრაზანები გარედან ბუდეს წაუსვამენ წებოს. ამ წებოსაგან ბუდე ვერცხლის ფრათ მოჩანს.

ბუდეში ჰაერი იმდენათ თბილია, რამდენათაც საჭიროა კვერცხებისათვის. განსხვავება გარეთა და შინა ჰაერ შორის უდრის 14—15° ცელსით.

უმეტესათ ჩვენი კრაზანები იშენებენ ბუდეს მიწაში, ხის ფულუროებში, დანგრეულ კედლებში, სახლის სახურავების ქვეშ. უნახავთ მათი ბუდეები ცარიელ ქვევრებში, სკებში, აქ უსათუოდ ისინი იკვებებოდნენ თაფლით. ზოგიერთი ჯიშის კრაზანები იკვებებენ ბუდეებს ხეებზე, ბუჩქებზე.

ორნაირ მასალას ხმარობენ თავიანთ შენობებისათვის.

ზოგიერთნი ხმარობენ ხის გაქხმარს ან დამპალ ნაწილებს. ისინი გადაღეჭავენ ამ მასალას, შეაზავე-

ბენ წებ აიან სითხით; ამ გვარად გაკეთებული ბუდე ადვილად დასანგრევია, მხოლოდ ბოძები, რომლებზედაც სდგას ბუდე მაგრებია და გამძლე, ასეთი ბუდე მოყვითალო, დამქანარ ფოთლის ფერის არის, ან და იმ ფერისა, რა ფერისაც არის ხე:

ზოგიერთნი ხმარობენ ხის ბოქკოებს, მათ აცლიან ხეს, ოცივებს, ბოძებს, ჯოხებს, ან და გამხმარ ბალახებს.

ამასთან ერთად ისინი დაეძებენ ხის ნივთიერებას, რომელიც წყლისაგან და ჰაერისაგან რბილდება. ასეთი მასალისაგან გაკეთებული ბუდეები არის რბილი, და წაშავს ქალაქსა; გარედან რუხი ფერის არის.

ამ გვარათ შეიძლება თამამათ ითქვას, რომ კრაზანებმა ადამიანზე ადრე იცოდნენ ქალაქის გაკეთება.

დედა—კრაზანა იშენებს ბუდეს. ბუდეები, რომელნიც არიან მიწის ქვეშ,—იმყოფებიან მინდვრის თავების სოროებში, ან და მუდოების დატოვებულ ხვრელებში. დედალი სდებს კვერცხებს. ამ კვერცხებიდან გამოდის მუშა კრაზანები. ესენი დაეძებენ საჭმელს პატარებისათვის. როდესაც ესენი წამოიზდებიან, დედა აღარ გამოდის. ყვავილებზე და ხეებზე ხედავთ მხოლოდ მუშებს, რომელნიც განირჩევიან პატარა ტანით. ამ დროიდან დედა—კრაზანა სდებს კვერცხებს და აღარ ზრუნავს აღარც შენობაზე, აღარც პატარების საზრდოზე.

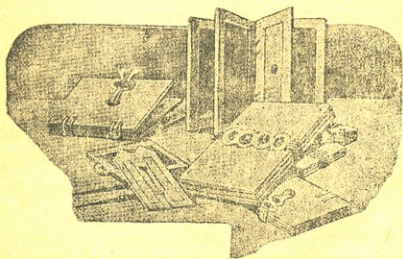
როგორც პატარებზე აგრეთვე დედოფალზე ზრუნავენ მხოლოდ მუშები. ესენი აშენებენ უჯრედებს. ამაგრებენ ბუდეს, უკეთებენ მას ბოძებს, ძველ უჯრედებს უშენებენ ახალ სართულს—ახალ უჯრედებიდან.

ამერიკაში (ურაგვაიში) და არგენტინის რესპუბლიკაში არის ერთგვარი კრაზანა, რომლის ბუდე სიგძით არის 72 სანტიმეტრი და სიგანით ერთ სანტიმეტრზე დიდი. ისინი წააგავან კვერცხს, ხანდისხან შუაში არის თითქოს გადაჭრილი. მიხაკის ფერი კარ-

დონი, რომელიც გარედან მას აკვრია, არის ისეთივე გარი და სქელი, რომ თავისუფლათ შეიძლება მასზე წერა. მექსიკაში, ბრაზილიაში, გვიანაში ნახავთ ბუდეებს, გაკეთებულს მშვენიერ თეთრ კარდონისაგან. ეს კარდონი იმდენათ კარგია და სუფთა, რომ საუკეთესო ქარხნებში გაკეთებულ კარდონს არ ჩამოუვარდება.

არა მარტო კრაზანები აკეთებენ ქაღალდს, თუმცა ეს წარმოება მათ აიყვანეს უმაღლეს საფეხურზე, სხვა ცხოველებიც აკეთებენ ქაღალდს. ზოგიერთი ტერმიტები აკეთებენ ქაღალდს, მხოლოდ ხის ნაწილებს ისინი შეაზავებენ თავისი განავალით. ზოგიერთი ჭიანჭველებიც აკეთებენ კარდონს. პორტო-რიკოს ჭიანჭველები აწებებენ ხის ნახერხებს და აკეთებენ ვეებერთელა ბუდეებს ხეებზე. ეს ბუდეები შეერთებულნი არიან მიწასთან დაფარული ტალანებით, რომელნიც ხის ტოტებში იმალებიან.

აღფ.

მ ა ხ ა რ ო ბ ე ლ ი .

ყინავს, ბრღლინავს, კვნესის, კვისს,
არე-მარეს ჰგლეჯავს ქარი,
აწყვეტილს და გაათრებულს
სულ თან მოაქვს მთა და ბარი.

თოვლის დიდი ქარაშოტი
ირევა და ბორიალებს,
მინდვრებიდან აკრეფილი
თეთრად ქირხლავს ტყეს და ქალებს.

მოუსვენარ ფრინველების
ქაქანება არსად არი;
არსად მელა, არსად მგელი
მშვიერი და ფერდ მიმწვარი.

ეხლა გარედ ვინ გამოვა,
თუ არ მეტად უშიშარი,
ან თავზედ ხელ-აღებული,
ან საქისთვის გადამკვდარი.

მაგრამ არა! აგერა ცხენს
ვილაც მოათქარითურებს,
მხრებზედ ნაბად წამოსხმული
ის არაფერს არ უყურებს.

და მას ზურგს და ნაბად შუა
ცხადად უჩანს თოფის ლულა,
მისი ლურჯა ბედაური
ოფლის ხვითქში გაწურულა.

მხედარია! ნუთუ ერთმა
მიატოვა ბრძოლის ველი?
თავს უშველა და გამორბის
მარტოდ მარტო როგორც მგელი?!

და თუ მართლა ეს ასეა,
 რა ამღერებს მაშ ამ წყევლს!
 ნუთუ ქირი ლხინად უჩანს
 უნამუსოთ გამოქცეულს?

არა, არა, ფიქრი ჩემი
 უფქველად რეულია?
 გულ და გულ რომ შედის სოფლად
 ალბად მტერი ძლეულია.

„გავიშარჯვეთ!
 მტერმა დასდო ჩვენთან ზავი.
 გაუმარჯოს ჩვენს სამშობლოს!“
 და თოფსა სკლის სოფლის თავი.

გაუმარჯოს! — ჩვენც შევძახოთ,
 სიტყვას ნურვინ გააძვირებს;
 გაუმარჯოს მახარობელს.
 ვაშა, ვაშა, მამაც გმირებს!

შიო მღვიმელი

ტყე მიიცვალა.

უმცა მრავალი ხეები ოქროსა და მარჯნის ფრად იყვნენ მორთულნი, მაგრამ ბევრსაც კი ჯერ არ გაეხადათ მწვანე ქათიბი, აი ამ დროს მეტათ ლამაზი იყო საიდუმლოებით მოცული, ათას ნაირი ხმებით და სურათებით სავსე ტყე. სწორედ წინა საღამოს გასაოცარი გამოიმეტყველებით იცქირებოდნენ და ჩუმად, დაკავებით რაღასაც ჩურჩუ-

ლებდნენ დიდრონი იფნები; ფოთლებ შვისხსლიანებული ტყის ალუბალი კი ისეთი კეკლუცი იყო, ისეთი სინაზით არხვედა ზეცას შეტჳორცნილ კენწეროებს, გეგონებოდათ იყვარულით გამწვარებულ ქალს თითქოს აღქაჯური ცეკვით სურს მოხიბლოს თვისი სატრფოვო. დინჯი მუხა კი განუწყვეტლივ დუღდა და დაკავებული დუღუნით ტყეს რაღაზედაც აფრთხილებდა. ყველგან ტყის წიაღში ყვითელი ფოთლებისაგან ისეთი არა ჩვეულებრივი ნათელი იყო დამყარებული, რომ გულს უსაზღვროებისაკენ იტაცებდა. რაღაც ძლიერი, გამოუთქმელი სურვილი, ღრმა სევდა და გიჟური აღტაცება სუფევდა იმ ადგილას, სადაც ვერხვები აწყობილ ჩანგივით თვისი ფოთლების ჩურჩულით ისე მკაფიოდ ხან ზღვის ღელვას, ხან ადამიანის სულის შფოთვის გამოხატავდა. მთის წვერვალთ თავზე ნისლის მანდილი მოეხვიათ და ტყის ხმაურობას გუგუნით უპასუხებდნენ. ტყე რაღასაც გრძნობდა და უცნაურად იმისათვის ხმაურობდა.

ღამე კი ბნელი დადგა, უქარო იყო და მშვიდობიანი. ტყე სდუმდა, მაგრამ ღუმილის ჟამს ზოგჯერ გამოიკრთალი ფოთოლთ ჩურჩული რაღაც დაკავებულ სევდას და ძრწოლას ხატავდა.

შუა ლაისას დადუქებულ ჰაერში აკვანში მიძინებულ ბავშვივით რაღაც მშვიდათ აჩუჩუნდა. წყნარად ამრიალდა... და განთიადისას კი ყველაფერი შეიცვალა.

მხოლოდ რამდენიმე საათში სულ მთლად გათეთრდა, უცებ მოხუცდა მთელი ბუნება.

თავისუფლად მდგომი, ჯარივით გამწკრივებული წნო-

ფ

რები, თამამი რცხილა და მეტადრე ახალგაზრდა იფნებო, სიმძინოძინო
 ძიმისაგან წელში ღრმად მოხილაყვენ და ახლა კი სუჟმდ-
 ნენ. ნეტა გენახათ რა თვალწარმტაცი მომხიბლელობით იყვნენ
 აღესილნი ისინი იმ მწუხარების ჟამს!!

აგერ, ერთი ტან წერწეტა, ყველაზე განზე გამდგარი ხე!
 იგი ისეთი სახით იყო მოხრილი, თითქოს ოთხმოცის წლის
 მოხუცს სახლობა ამოსწყვეტია და ყვარჯენზე დაყრდნობილს
 თავი მწუხარებისთვის მიუციაო.

ტყეში ამ მკვდრულ სიჩუმის ჟამს რომელიმე ახალგაზრდა
 ხის ტოტი საშინლად გაიტკაცუნებს, ხე ციებისაგან ატაცე-
 ზულ ავადმყოფვით შეთრთოლდება, ძირს ჩამოყრილი თოვ-
 ლი იღუმალებით დაიშრიალებს და მკლავებ დაღეწილი ხე
 უფრო იხრება და იღუნება.

ოხ, რა ლამაზია იგი ამ სიკვდილის ჟამს, მოდუნებული,
 შოღვენთილი თეთრი, სპეტაკ სამოსლით მორთული, რა
 მშვენიერია, რა ძვირფასია უდრო უქამოდ შესუდრული ახალ-
 გაზრდა ტყე!...

ტკაც!.. ისმის ამ სიჩუმეში ტოტების ლაწალუწი. ცელ-
 ქი, დაუდგარი ფიფქი კი განუწყვეტლივ თავს დასტრიალებს,
 ჩუმად შრიალებს და ნელ-ნელა მძიმე სუდარაში ახვევს სი-
 ცოცხლით სავსე საყვარელ ტყეს, მის ოქროს და მარჯნის
 სამკაულს შიწასთან ასწორებს.

ტყე მთლად გაინაბა, უკანასკნელად ოდნავ და ამოი-
 სუნთქა და მიიცვალა.

დასრულდა ყველაფერი, ტყე მიიცვალა, მაგრამ ეს მშვე-
 ნიერი მიცვალეული თვალებს აბრმავებს თვისი ს.ლამაზით...
 მიიკვალა და მგლოვიარე კი არსადა სჩანს. მხოლოდ იმ დუ-
 შილის ჟამს შორიდგან ზოგჯერ მგლის საზარელი ყმუილი
 გამოკრთება და ნეტა იცოდეთ ის ყმუილიც მკვდრის მშვე-
 ნებას რა რიგ უხდება და ალამაზებს..

მაგრამ აგერ ცა გაცრიაგდა, შავი ღრუბლები აქეთ იქით
 მიმოიფანტა და აღმოსავლეთით ახლად მიცვალეულ ტყის
 ერთად ერთ ნუგეშად, ერთ სანთლად მზე აენთო და აბრი-
 ალდა. მისი აღმაცერი, გაყინული სხივები ოქროს კულულად
 ზედ დააფრქვია და ნეტა ნახოთ მიცვალეული ტყე იმ წამს
 რა თვალ-წარმტაცი და რა ნაზია.

ცქვიტი.

უკეთელი ეზოს ძაღლის ისტორია

(ტომპსონ — სეტონი)

ული პატარა უკეთელი ეზოს ძაღლის სახელი იყო. საზოგადოთ უკეთელი ეზოს ძაღლის შთამომავლობა შერეულია. მასში ყოველგვარი ძაღლის ჯიში არის არეული; — ის არც ერთ ჯიშს არ ეკუთვნის, მაგრამ ამის მიუხედავად სხვა ჯიშებზე უფრო ძველი შთამომავლობა აქვს, რადგან

თავისი ბუნებით პირველ-ყოფილ ტურას — ყველა ძაღლის ჯიშის წინაპარს — უახლოვდება.

ტურას მეცნიერული სახელი „Canis aureus“ არის — რაც ნიშნავს „უკეთელი ძაღლი“ — და ტურასაგან წარმოშობილ უბრალო ეზოს ძაღლში მისი ბევრი თვისება არის დარჩენილი.

ეზოს ძაღლი გამჭრიახე, მოქმედი და მომთმენია. ის არსებობისათვის საბრძოლველათ ათასჯერ უფრო მომზადებულია, ვიდრე მისი ჯიშიანი მოქმეები. ამის დასამტკიცებლათ — სულ მიუვალ კუნძულზე მარტო დასტოვებ მწვეარი, ბულდოგი და ეზოს ძაღლი; ნახევარი წლის შემდეგ — როგორ გგონიათ, ცოცხალი რომელი დავხვდებით? — რასაკვირველია ეზოს ძაღლი.

მართალია მან მწვეარსავით სირბილი არ იცის, მაგრამ მასზე უფრო ჯანთელი — საღი ფილტვების პატრონია. ის ბულდოგს ღონეში და თავგანწირულ სიმაპაცეში ვერ შეედრება, მაგრამ მას ისეთი რამ აქვს, რაც ბევრათ უფრო დასაფასებელია: გამჭრიახი გონება, ჯანთელობა და მოსაზრება — ეს არსებობისათვის საბრძოლველათ კარგი იარაღებია. როდესაც ძაღლებს უადამიანოთ უხდებთ ცხოვრება, — ყოველთვის ცხოვრებაში გამარჯვებული ეზოს პატარა ძაღლი რჩება.

ხანდახან ეზოს ძაღლებში ისეთი ლეკვი დაიბადება, რომელიც პატარა დაცქვეტილი ყურებით თავის წინაპარ ტურას წაგავს — ასეთ ძაღლებს უნდა უფროთხილდეთ: — მის ბუნებაში მისი წინაპრის სიმხეცე არის დამალული და ცუდი მოპყრობისაგან, ან ხანგრძლივი წამებითი ცხოვრებისაგან მასში საშიშელი ნადირი ილვძებს.

I

პატარა ვული მაღალ ჩვეოტებზე დაიბადა. სუყველა
 ლეკვში მხოლოდ ორი დატოვეს:—მისი ძმა, რადგან დიდ
 იმედებს იძლეოდა, რომ მომავალში მთელ იმ მიდამოში საუ-
 კეთესო ძაღლი იქნებოდა და ვული კი, რადგან ძალიან ლა-
 მაზი იყო. ვული ახალგაზდობიდანვე ცხვრების მწყემსობას
 მიეჩვია. მისი გამწვრთვნილი გამოცდილი კოლი იყო, რომე-
 ლმაც თავისი ხელობა შესწავლა და ბებერი მწყემსი, რომე-
 ლიც თავისი ჭკუით ორივე ძაღლზე დიდად არაფრით განირ-
 ჩევოდა. როდესაც ვულის ორი წელი შეუსრულდა, ის უკვე
 დიდი ძაღლი იყო, რომელსაც ცხვრების მწყემსობის მეცნი-
 ერება ზედმიწევნით ჰქონდა შესწავლილი. მან თავისი სამწყემ-
 სო შესანიშნავათ შეისწავლა—ვერძის რქებიდან დაწყებული
 ბატკნის ჩლიქებამდე. ვულის უფროსი რობინი თავის თა-
 ნაშემწეს ისეთი ნდობით უყურებდა, რომ თავის გაჩვილ
 ცხვრებს მთელ ღამეებს ვულის ამარა ტოვებდა—თვითონ კი
 სამიკიტნოში ატარებდა ღროს. ვულიმ სამაგალითო აღზრდა
 მიიღო—ბუნებითაც ნიჭით დაჯილდოვებული იყო და
 დიდ იმედებს იძლეოდა, მაგრამ თავისი ჭკუის და ნიჭის მიუ-
 ხედავად ის თავის უტყინო რობინს დიდ პატივს სცემდა.
 რობინი სულ მუდამ მთვრალი იყო, მაგრამ თავის ძაღლს
 უხეშად იშვიათად მოექცევოდა, ვული თავის პატრონის კე-
 თილ გულს აფასებდა და გაზვიადებული თაყვანის ცემით
 ეპყრობოდა მას. ვულის ვერ წარმოედგინა თუ მივლ დედა-
 მიწზე რობინისთანა დიდებული ადამიანი მოიძებნებოდა. რო-
 ბინი კი მთელი მისი არსებით დაქირავებული ჰყავდა ხუთ ში-
 ლინგათ კვირაში არც ისე დიდ მეჯოგეს, რომელსაც ვულის
 ცხვრები ეკუთვნოდა. რობინს უფროსმა უბრძანა ცხვრების
 იორკშირის მინვდრებისკენ გადარეკვა. ნუტარბლენდი ისე
 გადაიარეს, რომ არაფერი შექთხევეიათ. მდინარე ტაისთან
 რომ მივიდნენ, ცხვრები ბორანის საშვალეებით მეორე ნაპირზე
 გადაასხეს—მულამ აკვამლებულ სამხრეთ შილდისაკენ. ქარხ-
 ნების მაღალი მიღები თავის დილის საქმეს შეუდგენ:—ამო-
 ხეთქეს კუნაპეტივით შავი კვამლი, რომელიც დღის სინათ-
 ლეს შევცვილა და ქუჩებს შავ ღრუბელსავით ჩამოაწვა. ცხვ-
 რებს მოეჩვენა, რომ საშინელი მთის ქექა ქუხილი იწყებოდა
 და დაფეთდენ—მთელ მიდამოს უგზო-უკვლოდ მოედვენ.
 რობინს ნამეტანი ეწყინა;—გონება დაკარგულმა თავის გა-
 ფანტულ ფარას თვალეზი გააყოლა და ბრძანება გასცა:

„ვული, დააბრუნე ისინი“. შემდეგ რობინმა ყალიონი
ლა და წინდის ქსოვა დაიწყო. ვულისათვის რობინის ხმა
ღმერთის ხმა იყო. ის სწრაფ გაექანა 374 ცხვრის დასაბრუნებლად და, სანამ რობინი წინდის წვერის ქსოვას მოათავებდა, ცხვრები დაბრუნებული იყვნენ. ვულიმ რობინს შეატყობია, რომ ცხვრები აქ არიანო. მწყემსმა შათი თვლა დაიწყო; 370—371—372—373.—ვული!—ნიშნის მოგებით წამოიძახა მან—აკლია, ერთი აკლია.

ვული სირცხვილით დამწვარი გაქრა, რომ მთელი ქალაქი დავლა და გაბნეული ცხვარი მოექაბნა. ვულის წასვლის შემდეგ იქვე მდგომმა ბიჭმა რობინს შენიშნა, რომ სუყველა 374 ცხვარი იქ იყო. მოხუცი გაშეშდა. მას უფროსისაგან ბრძანება ქონდა ფარა დაუყონებლივ იორკშირში გაერეკა, მაგრამ ესეც იცოდა, რომ ვული უცხვროთ არ დაბრუნდებოდა, მოიპარავდა და ცხვარს მაინც მოიყვანდა. ასეთი შემთხვევები ხშირათ იყო, ყოველთვის უსიამოვნებით თავდებოდა.—რა უნდა ქნას? ნ შილინგს კვირაში ვულისთვის ხომ არ დაკარგავს? ვული კარკი ძაღლია, მისი დაკარგვა ცოცხალია, მაგრამ უფროსის ურჩობაც არ ვარგა. ვულიმ თუ სხვისი ცხვარი მოიპარა და ისიც უხო ქალაქში?—არა, სჯობს ვული დავტოვო.

რობინმა თავის ფარასთან ერთად გზა განავრძო.

ვულიმ მთელი ქუჩები შემოიარა. თავის დაკარგულ ცხვარს ამაოდ ეძებდა, მთელი დღე და ღამე დაქრწოდა, მშიერი, დაქანცული და დარცხვენილი ბორანთან დაბრუნდა, მაგრამ საცოდავ ძაღლს თავისი ძველი მეგობრები არ დაუხვდა. საცოდავი საყურებელი იყო ვული. შესაბრალისი წკმუტუნით აქეთ—იქით დარბოდა; შემდეგ, რომ ვერაფერი მოახერხა, ბორანით მეორე ნაპირზე გადავიდა, მაგრამ რობინი არსად სჩანდა. ისევ სამხრეთ შილდში დაბრუნდა და თავის ჩერჩეტ რობინს მთელი ღამე დაეძებდა. მეორე დღეს სულ თავის სათაყვანებელ უფროსის ძებნაში იყო. ბორანზე რამდენჯერ გადადიოდა. ვინც არ უნდა მოსულიყო, ყველას ფიხებს უქნოსავდა, დაკვირვებით ათვალიერებდა. უცებ მოისაზრა და სუყველა ახლო-მახლო საიკიტნო შემოიარა, იმ იმედით, რომ თავის ბრძანებელს წააწყდებოდა, მაგრამ იქედებ გაცრუებული ისევ ბორანს დაუბრუნდა. ის არც ერთს არ გაუშვებდა ბორანზე, რომ ერთიანად არ დაეთვლიერებია და არ დაეყნოსა. ბორანი დღეში ორმოცდა ათჯერ მიდი-მო-

დიოდა და თითო მგზავრობაზე ბორანზე არა ნაკლებად მგზავრისა იყო—ვული არც ერთს დაუსინჯავს არ გაუშვებდა.

ამ გვართ პირველ დღეს 5000 წყვილი ფეხის დაყნოსვა მოუხდა. ყოველ მომავალ დღეს ასე ირჯებოდა. გავიდა ერთი კვირა—ვულის საქმელი არ ახსოვდა. სიმშილმა და მწუხარებამ ვულის თავისი დალი დაასო: ის საშინლად გახდა და გაანჩხლდა. ყველა მორიდებით უხვევდა გზას და, თუ ვინმე მის ყოველ დღიურ ფეხების სინჯვას წინააღმდეგობას გაუწევდა, ეს საშინელ სასოწარკვეთილებაში ჩაადგებდა და გაათრდებოდა. დღე დღეს მისდევდა, კვირა-კვირას და ვული თავის საყვარელ რობინს მოთმინებით ელოდა. მენავეები ვულის ერთგულებას აფასებდნენ და საქმელს აწვდიდნენ. პირველად ვულიმ მათი მოწყალება უარყო, მაგრამ სიმშილმა თავისი ქნა და ვულის სიამაყე მოდრიკა, მთელ ქვეყნიერობაზე გაბრაზებული ის თავისი გლახაკ რობინის მაინც ერთგული იყო.

თორმეტი თვე გავიდა და ვული თავის სათაყვანო რობინს შეუდრეკლად ელოდა. ის მომჯობინდა და კარგი შეხედულობა მიიღო. მისი მოვლვარე თვალები, ჭკვიანი გამომეტყველება და გრძობიარე დაცქვეტილი პატარა ყურები არავის გამოეპარებოდა. ვული თავის დაკარგულ უფროსს მთელი ორი წელი ყარაულობდა. ის ბორანს არ ცილდებოდა, თავისი რობინის საძებრად შორს არ მიდიოდა—დაბნევის შიში კი არ ქონდა, არა—მას ეგონა, რომ მისი სათაყვანებელი რობინის სურვილი იყო ვულის ბორანთან ყარაულობა და ისიც ამ სატანჯველს მოთმინებით იტანდა. როდესაც მას მდინარის მეორე ნაპირზე გადასვლა დასჭირდებოდა, ბორანით დაუყონებლივ სარგებლობდა. ბორანზე ძალის გადასახადი ერთი პენნი იყო და მენავეები ანგარიშობდნენ. როდესაც ვულიმ თავისი მოგზაურობა შეწყვიტა, მასზე რამდენიმე ასი გირვანქა სტერლინგი ითვლებოდა, რომელიც იქაურ საზოგადოებაზე იყო მიწერილი. ის არც ერთ მგზავრს არ გაუშვებდა, რომ მის შარ.აღს კარგათ არ გაცნობოდა. ამ ხნის განმავლობაში მის ეკსპერტიზას 6,000,000 ფეხი მოხვდა, მაგრამ ამდენმა შრომამ სულ ამაოდ ჩაიარა. მისი შეუდრეკელი სიერთაგულე ერთ წამს არ შერყეულა,—თუმცა ამდენი ხნის ასეთ მდგომარეობაში ყოფნამ ხასიათი წაუხდინა.

ერთ დღეს ბორანზე კარგი ჩაფსკენილი მეჯოგე ავიდა.

ვული როგორც ყველას—ისე იმასაც მივარდა და დაყნოსა უცებ შეკრთა, ჰიბურძგა—მთელ მის ტანში ერთგულად დაიარა, ყელიდან ყრუ ღმუილი აღმოსკდა და მთელი მისი გრძნობები და ყურადღება ახალ მოსულმა მიიპრო. ერთ მენაფეთაგანმა რა მოხდა არ იცოდა და დაუყვირა:—ეი შენ, ახალგაზრდავ, ჩვენს ძაღლს შეურაცყოფას ნუ აყენებ!

— ვინ აწუხებს? უფრო ის მაყენებს მე შეურაცყოფას!

უცებ ვული შეიცვალა და მაყურებლებს ახსნა აღარ სჭიროდათ. ის უცნობს არაჩეულებრივი სინაზით ელაქუცებოდა—და რაც შეეძლო კუდს უქნევდა. ასეთი დიდი ხანია ის არ ყოფილა. საქმე აი რა იყო. მკვლავ დორღევი რობინს კარგათ იცნობდა და მისი შარტი და ხელთათმანი რობინის მოქსოვილი იყო და ერთ დროს მის საკუთრებას წარმოადგენდა. ვულიმ თავისი სათაყვანო კერპის დაბრუნების იმედი დაკარგა და გადაწყვიტა ისევ დორღევის მიკვლევობა, რომელსაც რობინის მოქსოვილი ხელთათმანი ეცვა. დორღევიმ სიამოვნებით წაიყვანა ვული დერბიშირის მთებში, სადაც ძაღლი თავის ძველ თანამდებობას დაუბრუნდა.

II

მონსალდი—ეს დერბიშირის ერთი საუკეთესო ვაკეა. ამ მიდამოებში ერთად-ერთი სამიკიტნო იყო. სახელად „დორი და საყვირი“, რომელიც ერთ მოხერხებულ იორკირელს გრეტორეკს ეკუთვნოდა. ბუნებით ის კონტრაბანდისტი იყო და ბედმა მიკიტნობა არგუნა. ამ ადგილებში საზოგადოთ ბროკონიერობა (სხვის ადგილებში ქურდულათ ნადირობა) ძალიან გავრცელებული იყო. ამ საქმეში პირველი გრეტორეკსი იყო.

ვულის ახალი ბინა ჯერ სამიკიტნოს ზემოთ იყო.

ვულის უფროსს დორღეის ერთი პატარა ფერმა ჰქონდა და ცხვრების დიდი ფარა გორაკებზე გაშვებული ჰყავდა. ვული თავის ცხვრებს თავისებურად დაკვირვებით და ფხიზლათ მწყესავდა. ის გამეტებელი გულჩახვეული მულამ პირმქუშეთ იყო, მაგრამ თავის ცხვრებზე სამაგალითოდ ზრუნავდა მთელი წლის განმავლობაში დორღეის არც ერთი ცხვარი არ დაკარგოდა, როდესაც მეზობელი ფერმერები მელიებს და არწივებს ჩვეულებრივ ხარკს უხდიდნენ. საზოგადოთ იმ ადგილებში მელიებზე ნადირობა ძალიან ძნელია კლდოვანი ადგილები და ღრმა უფსკრულები ცხენით მოგზაურობისათვის

ნაკლებათ არის მოხერხებული. ასეთი ადგილები მელიებს გამრავლებას ხელს უწყობენ, — და გასაკვირველია ისე რატომ არ მომრავლდენ, რომ მთელი მ-ნსალდი გაფესოთ. 1881 წლამდე მელიებზე საყვედური არ ითქმოდა, მაგრამ ამ ბოლო წელს სოფლის ახლო ჩამოსახლდა გაიძვერა მელა, რომელმაც მონადირეები მათი მწვეარ მძებრებიანათ სასაცილოთ აიგდო. პიკას თავისი მწვერები არა ერთხელ გაუკიდებია, მაგრამ კულა-მელია თავს ყოველთვის დააღწევდა „ეშმაკის ხერელში“ დაიმალობოდა. ამ ადგილს თუ მიაღწევდა — მერე არაფერი უჭირდა — მისი სიცოცხლე უზრუნველყოფილი იყო. როდესაც მასზე ნადირობას დაიწყებდნენ, ყოველთვის იმ ადგილს მიაშურებდა, და მონადირეებსაც ეს რალაც მოჯადოვიბულ ადგილათ მიაჩნდათ. ერთმა შემთხვევამ ისინი ამაში ნათლად დაარწმუნა: როდესაც ერთი მწკვართაგანი მელიას გამოეკიდა, მან ჩვეულებრივ „ეშმაკის ხერელს“ მიაშურა. ძალღი არ სცილდება და „ეშმაკის ხერელად“ მისდია, კინალამ დაიჭირა; ამ შემთხვევის შემდეგ ძალი გაცოფდა.

მელია თავის მტაცებლობას განაგრძობდა. სოფელს გაბიძულათ მიუვარდებოდა — მისი სიცოცხლე ბევრზე ეკიდა, მაგრამ იქას არ ეშინოდა. მელას ეს სახიფათო ნადირობა ისე გაუტკბა, რომ ცხვრებს სისხლის უბრალოდ დაღვრის ენით ხოცავდა. ამ გვართ ერთ ღამეს მეჯოგე დიგბის ცხრა კრავი დაუხოცა. მეორე ღამეს კარლს შვიდი ცხვარი აკლდა. ღამე არ გავიდოდა, რომ ვისმე ან ცხვარი, ან შინაური ფრინველთაგანი, ან ხბო არ დაჰკოებოდა. თქმა არ უნდა, რომ ამ განადგურებას ყველას „ეშმაკის ხერელის“ მელიას აწერდნენ. იმაზე მხოლოდ ის იკოდნენ, რომ ძალიან დიდი იყო, ასე სჯიდნენ მისგან დანატოვ კვალით; ახლოს არაოდეს არავის უნახავს. საკვირველი ისაა, რომ იმ კუთხის საუკეთესო მწვერები ტენდორი და ბელი ნადირობაში მონაწილეობას არ ლებულობდნენ.

ადგილო რიგმა ფერმერებმა ჯოს თავმჯდომარეობით თავი მოიყარეს და გადასწყვიტეს თოვლის მოსვლამდე მოეცადათ და მთელი კუთხე კარგათ დაკვირვებით დაეთვალიერებინათ და ამ საშინელი მელიას ბინა უსაბულოდ მოეძებნათ. მაგრამ თოვლი არ მოდიოდა და წითელი მელია განადგურებას განაგრძობდა. იმის მიუხედავად, რომ ის გახლებულ ნადირათ ითვლებოდა, ძალიან ფრთხილად იქცეოდა: — არასოდეს ზედღიზედ ორ ღამეს ერთსა და იმავე ფერმას არ დაეცემოდა,

თავის მსხვერპლს იქვე არაოდეს არ შექამდა და არაოდეს კვალს არ ტოვებდა, რომელიც მის გზას გამოაშკარავებდა. კვალი ყოველთვის ან მოლოთან ან დიდ გზასთან შეწყდებოდა.

ერთხელ მე მისი ნახვა მომიხდა. გვიან საღამოს მე ბეკველიდან მონსალდში ვბრუნდებოდი, საშინელი ქექა-ქუხილი იყო. სწორეთ იმ დროს, როდესაც მესტედის ფარებს აუხვიე, ძლიერად გაიელვა და ჩემს თვალებში შემდეგი სურათი აღიბეჭდა: ოცი ნაბიჯის მანძილზე გზაზე უშეყოფელი მელა იჯდა, რომელმაც თავისი გაბოროტებული თვალები გამიშტერა და რალაც საექოდ ილოკებოდა. მეტი არაფერი მინახავს და ნანახი კიდევ გადამავიწყდებოდა, რომ მეორე დილას ამ ფარებში ოცი ცხვრის და კრავის გვამი არ ენახათ და მათ ახლო კარგად ნაცნობი კვალი.

მხოლოდ ერთი კაცი—დორლეი ამ სისხლის მსმელი მელიას თავდაცემისაგან უზრუნველყოფილი იყო. ეს იმიტომ იყო გასაკვირალი, რომ ირგვლივ ყველა მისი მეზობელი დაზარალებული იყო; მისი ბინა „ეშმაკის ხერელიდან“ მხოლოდ ერთი მილით იყო დაცილებული. როგორც ეტყობა ერთგული ვული იმ კუთხის ძაღლებს სჯობნიდა. ყოველ ღამეს ის ცხვრებს სწრაფ მორეკავდა და არც ერთი არ აკლდა. თავგასულ მელიას რამდენიც არ უნდა ერბინა დორლეის ფერმის ახლო—მის ცხვრებს ვერაფერს დააკლებდა და თვითონაც ვული უვნებელი რჩებოდა. ამ საარაკო ძაღლს ყველა მორიდებით და პატივის ცემით ეპყრობოდა და ყველას საყვარელი არსება შეიქმნებოდა ცოტა ღმობიერი ხასიათის რომ ყოფილიყო. ვული მხოლოდ თავის უფროსს დორლეის და მის უფროს ქალს გულდას შეეჩვია. გულდა სასიამოვნო გარეგნობის იყო. ის უფროს დიასახლისათ ითვლებოდა და ვულის აბეკუნი იყო. დანარჩენ ოჯახის წევრებს ვული გაჭირვებით იტანდა; გარეშე ადამიანები და ძაღლები მასში სიძულვილის მეტს არაფერს იწვევდენ. ჩემი უკანასკნელი შეხვედრა მასთან მისი განსხვავებული ხასიათის მაგალითად გამოდგება. მე ბილიკზე მივდიოდი, რომელიც დორლეის ბინას უხვევდა. ვული იქვე კიბეზე იწვა. ჩემს მიახლოვებისთანავე ის ადგა, თითქო მე არ დაუნახივარ, ათ ფეხის ნაბიჯზე გამისწრო და გადამეღობა. ის ჩუმათ იდგა და შორეულ გორაკებს დაკვირვებით ათვალიერებდა—მისი მღელვარება ყაყუბ დამდგარი ბაღნით აშკარავდებოდა. როდესაც გაუეთანასწორ-

Digitized by Google

დი, ის არ განძრეულა, მე მისი გაჯავრება არ მინდოდა. ავუხსვიე და წინსვლა განვაგრძე. ვუღიმი თავისი ადგილი მასში. ნეე მიატოვა, კიდევ გამისწრო წინ და გზა გადამიღობა. კიდევ მიფუახლოვდი და წინანდებურათ გზა აუხსვიე, მაშინვე ხმა ამოუღებლივ მარცხენა ფეხში მეტაკა. ჯოხის უქონლობის გამო დიდი ქვა ვესროლე, —ის განზე გავარდა, ქვა გვერდში ოხვდა და ხრამში გადააბორძიკა. ვუღიმი ერთი ყრუთ, გაბორტებულად დაიღრინა, იქიდან ამოძვრა და ბილიკს კოჭლობით გასცილდა.

ყველასთან გაბორტებული ვუღიმი თავის ცხვრებს მოფერებით და ლმობიერათ ეპყრობოდა. მის შეუპოვარ გულადობაზე ბევრი ამბავი დადიოდა. რამდენი ხრამში თუ გუბეში ჩავადნილი ცხვარი აუცილებელ დაღუპვას გადაურჩენია, რამდენჯერ კრავი დახრბობას გადაურჩენია — მივარდებოდა და სწრაფ ფეხებზე დააყენებდა. ვერც ერთი არწივი კრავს ვერ მოჰპარავდა — თავისი გამჭრიახი თვალებით მის მოახლოვებას მაშინვე გაიგებდა და თავის ფარას თავგანწირულათ იცავდა.

III

მონსელოს ფერმერები გააფრთხულ მელიას ხარკს კვლავინდებურათ უხდიდნენ. ბოლოს, დეკემბრის მიწურულში, როგორც იქნა თოვლი მოვიდა. საცოდავმა ქვრივმა ჯელტმა დიდი ზარალი ნახა. მან მთელი თავისი ფარა — ოცი ცხვარი — დაკარგა. მეორე დილას განთიადისას შეჩვენებული მელიას დასაზვერავად მთელი სოფელი აიყარა, გამწარებული ფერმერები თოფებით ნახულ კვალზე თავგანწირულად მიაბიჯებდნენ იმ გადაწყვეტილებით, რომ მათი მტარვალი უსათუოდ უნდა მოექტებნათ. ცოტა მანძილზე თოვლს კვალი მკაფიოდ ემჩნეოდა, პაკრაქ მერე ცბიერი ნადირის კვალი მდინარესთან წყდებოდა. ის დაყოლოდა წყლის მიმდინარეობას და გაუყინდა; მოუეში ჩამხტარიყო, მაგრამ მეორე ნაპირზე მისი ნაკვალი ვერ აღმოაჩინეს, და მხოლოდ ხანგრძლივი ძებნის შემდეგ 2¹/₂ ვერსის მანძილზე, მდინარეს ზემოთ მიაკვლიეს ადგილს, საიდანაც ამოსულიყო. აქედან კვალს გენღის ქვითკირის გალავანზე მიჰყავდა, სადაც თოვლი გამდნარიყო და აშკარა კვალს არ ტოვებდა. მაგრამ გამწარებულმა მონადირეებმა ვუღიმი არ გაიტყვეს და ძებნა განაგრძეს. როდესაც კვალი გალავნიდან დიდ გზაზე გადავიდა, რომელიც თოვლით

მოფენილი იყო, მონადირეების აზრი გაიყო—ზოგი ამბობდა, რომ კვალი ზემოთ მიდისო, სხვები კი ამტკიცებდნენ, რომ გზის ქვემოთო. მაგრამ ჯომ მოწინააღმდეგე მხარეები შეარიგა და ხანგრძლივი ძებნის შემდეგ ერთ ადგილს მიაკვლიეს, საიდანაც იგივე კვალი,—ზოგი ამბობდა უფრო დიდი, უხვევდა გზას—ფარეხში მიდიოდა, მაგრამ იქაურ ცხვრებისათვის არავითარი ზიანი არ მიუყენებია და მერე ადამიანის კვალზე მიდიოდა. ზემოთ გორაკებზე და პირდაპირ დორღის ფერმასთან ადიოდა. იმ დღეს დორღის ცხვრები თოვლის გამო კარში არ გამოუშვათ და ვული თავის თანამდებობიდან თავისუფალი იქვე ფიცრებზე გაწოლილიყო და მზეზე თბებოდა. როგორც კი დაინახა მონადირეები, გულმოსულათ დაიღრინა და მიხვევულ გზით თავის ცხვრებთან წავიდა. ჯო გრეტორეკსი მისგან დატოვებულ კვალს მიუახლოვდა, დაუკვირდა და გაშეშდა. ბოლოს გამოერკვა, მიუთითა ვულიზე და სთქვა:

— ძმებო, ჩვენ მელიას კვალს ვეძებდით და თითქო მის კვალს მივსდევდით და ნამდვილათ კი აი ვინ დაკლა ქვრივის ცხვრები! ზოგი დაეთანხმა მას და ზოგმა კი მეორე კვალი გაახსენა, რომელმაც მონადირეების აზრი გაყო და ურჩევდნენ იმ კვალს გაყოლოდნენ და ხელახლავ წყეული მელიას ძებნა დაეწყოთ. ამ დროს სახლიდან თვითონ დორღი გამოვიდა. — ტომ, — მიმართა ჯომ — შენმა ძაღლმა წინა ღამით საცოდავ ქვრივს ოცი ცხვარი დაუკლა. რაც შეეხება ჩემ აზრს, — მე მგონია ეს პირველი ნადირობა არ არის.

— ხომ არ გადარეულხარ, ძაო! უპასუხა გაკვირებულმა ტომმა. ჩემს სიცოცხლეში უკეთესი დარაჯი არ მყოლია, ცხვრები გაგიჟებით ოყვარს.

მაგრამ ჯო თავის აზრს არ იცვლიდა.

მონადირეები სულ ტყუილად უმტკიცებდნენ ტომს ვულის დანაშაულობას. ის დარწმუნებული იყო, რომ ამხანაგები შურით მოქმედობდნენ და ამ თვალსაჩინო ძაღლის მოშორება უნდოდათ.

— ვული ყოველ ღამე სამზარეულოში წევს. იმას მხოლოდ ცხვრების სამწყვსავათ ვუშვებთ, შენ გესმის, ჩემო კარგო, ვული მთელი ერთი წელიწადია ჩემს ცხვრებთან არის და ერთი ცხვარი არ დამკარგვია.

ტომი ნამეტანი აადლეღა ვულის ასეთ შეურაცყოფამ. ჯო და მისი ამხანაგებიც არა ნაკლებ დელავდნენ. საქმის გა-

მოსარკვევათ ტომის ქალიშვილი გულდა ჩაერია, რომელმაც თავისი გონიერი წინადადებით მოწინააღმდეგე მხარეები დააშოშმანა.

— მამა, მე დღეს ღამეს სამზარეულოში გავათევ:— ვულის ვუყარაულებ; თუ გავიდა, ვული დაშნაშვევა და, თუ ვული მთელი ღამე სამზარეულოში დარჩა და მეზობლების ცხვრები დაკლულნი აღმოჩნდნენ, მაშინ ჩვენი ძალი არაფერ შუაშია.

იმ საღამოს გულდამ სამზარეულოში სავარძელში მოიკალათა. ვული ჩვეულებრივით მაგიდას ქვეშ მოთავსდა. შუალამისას ძაღლმა შუოთვა დაიწყო, მოუსვენრად ბორგავდა, ერთი ორჯერ კიდევ წამოდგა, გულდასკენ გაიხედა და ისევ თავის საწოლს დაბრუნდა.

ღამის ორ საათზე, როგორც ეტყობოდა, თავის ფარულ წადილს ველარ სძლია, ჩუმად ადგა, აიხედა დაბალ ფანჯრიდან, შემდეგ მძინარე ქალისაკენ გაიხედა. გულდა უნძრევლათ იწვა და წყნარათ სუნთქავდა, როგორც ძილში. ვული მიუახლოვდა, უყნოსა და შიგ სახეში ჩასუნთქა, გულდა არ ინძრევოდა, მაშინ მან ცხვირით ოდნავ შეანძრია, დაჯქვიტა თავისი მახვილი ყურები და ქალის მშვიდ სახეს დაკვირვებით უყურებდა. გულდა მაინც არ ინძრევოდა. მაშინ ვული უხმოდ მივიდა ფანჯარასთან, მაგიდაზე ფრთხილად აძვრა, ფანჯრის ჩარჩოს ქვეშ ცხვირი შეყო და კარგა მალა ასწია— ისე რომ გაძრომა არ გაძნელებოდა. ისე ხელოვნურად და უხმოდ გაძვრა, რომ დიდი ხნის გამოცდილება ეტყობოდა. ვული ღამის წყვილადში გაქრა.

გულდა ვულის გაკვირვებით ადევნებდა თვალს. ცოტა ხანი მოიცადა, რომ დარწმუნებულიყო, — ის მართლა წაკიდა თუ არა, შემდეგ თავის საწოლიდან წამოდგა, რომ მაისათვის შეეტყობინებია, მაგრამ გადაიფიქრა, სანამ ძაღლის დანაშაულობაში არ დარწმუნდებოდა. ბევრი უყურა სიბნელეში, მაგრამ ვული არ ჩნდა. გულდამ ცეცხლს შეუმატა და ისევ დაწვა. საათზე მეტი იწვა და არ ეძინებოდა; ყურს უგდებდა სამზარეულოს საათის ხმაურობას, — და ყოველ ოდნავ ფაჩუნზე კრთებოდა. ძაღლის დაგვიანება ძალიან უკვირდა, ჩვენი ვული მართლა ქვრივის ცხვრების მკვლელია.“ აქ მას გაახსენდა ვულის ლმობიერი მოპყრობა მათ ცხვრებთან და მით უფრო უკვირდა.

გავიდა კიდევ ერთი საათი. ფანჯარასთან ხმაურობა მო-

ისმა, რომელმაც გულდა ააღელვა—მის გულს ბაგი-ბუგი გაჰქონდა. მალე ფანჯარა შეინძრა და ვული ისევ სამზარეულოში გაჩნდა. მას არ დავიწყებია ფანჯრის ჩამოშვება.

ცეცხლის მოციმციმე სინათლესთან გულდამ შენიშნა ვულის სხვანაირად გაბრწყინებული თვალები და მისი ბამბასავით გული ახალ სისხლში დასვრილი. ძაღლმა სუნთქვა შეიკრა და ქალიშვილს ჩაუყვირა. მის ძილში რომ დარწმუნდა, დაწვა და პირის და თათების ლოკვას შეუდგა. ხანდახან ოდნავ წამოიღრინებდა, თითქო რალაცას იგონებდა.

გულდა ჯოს სიმართლეში ნათლად დარწმუნდა. ქალი უცებ გამოიჩქრა და მოისაზრა, რომ მის თვალწინ ძაღლი კი არა—ის მონსალდის უცნაური მეღია არის. ის უცებ წამოხტა, ძაღლს პირდაპირ შეხედა და შეჰყვირა: „ვული, ვული, მაშ ეს მართალია—ოო, ვული, რა საშინელი მხეცი ხარ!“

ეს საყვედური ისეთი მკაცრი ხმით იყო ნათქვამი, რომ ვული ტყვია ნაკრავით დაიხია. მან სასოწარკვეთილებით გაიხედა დახურულ ფანჯრისაკენ, თვალები აენტო და ბალანი წამოგებურძგა; მაგრამ ქალის მკაცრმა შეხედვამ გააშეშა, იქვე იატაკზე დაწვა, თითქო შენდობას სთხოვდა, თანდათანობით მიჩოჩავდა, თითქო გულდას ფეხის ლოკვა სურდა; ის ძალიან ახლო მიხვდა; მერე უცებ ვეფხის სიაფთრით, მაგრამ ხმა ამოუღებლივ გულზე ეტაკა. ვულის ასეთი საქციელი მოულოდნელი იყო, მაგრამ გულდამ დროზე ხელების მიფარება მოასწრო და ვულის ბასრი კბილები მის ხელს ძვლამდი ჩაესო.

— მიშველეთ, მიშველეთ, მამა! მამა! დაიყვირა ქალმა. ვული მძიმე არ იყო და უცებ გადაისროლა.

რადგან მისი საიდუმლო გამოაშკარავდა, ეჭვი არ იყო, რომ ვული ქალს სამკვდრო-სასიცოცხლოდ შეგებძოლა.

— მამა, მამა! კიდევ გაისმა ქალის სასოწარკვეთილი ხმა, როდესაც ცბიერი ძაღლი გულდას მოკვლას ცდილობდა; კბენდა და სძიმენიდა იმ ხელებს, რომელსაც არა ერთხელ მიუცია მისთვის საქმელი.

ტყუილად ცდილობდა ქალი მისგან განთავისუფლებას. კიდევ წამი და ის ეცამოდა მას ყელში. მაგრამ ამ დროს სამზარეულოში დორღეი შემოვარდა. ვულიმ დორღეის თავისებურად—ხმა ამოუღებლივ მიაშურა და ხელგზზე კბენდა, სანამ დორღეიმ ნაჯახის სასაკვდილოთ დარტყმით იქვე არ

დაადლო, მეორე დარტყმით თავი გაუხეთქა და ტვინი გდმოასხა იმ კერასთან, რომელსაც ვული ამდენი ხნის განმავლობაში ერთგულათ ემსახურებოდა და ყარაულობდა. ვული, ჭკვიანი, აფთარი, ერთგული, ცბიერი ვული უკანასკნელათ გაიზმორა და სამუდამოთ მიყუჩდა.

ელ. ხუნდაძე.

ეფე იროდის დროს, როდესაც ბეთლემის ახლოს უბადრუკ გამოქვაბულში დაიბადა ძე ღვთისა, იესო ქრისტე, აღმოსავლეთის ქვეყნების ცაზე უცბათ განათლდა იქამდის უჩინარი ვეება ვარსკვლავი. ვარსკვლავი კაშკაშებდა, მკაფიოდ ანათებდა და შეუჩერებლად პირი იქით ჰქონდა, სადაც ურიასტანის ქვეყანა იყო. ვარსკვლავთა შრიცხველთ ანუ როგორც მათ

ხალხი უწოდებდა — მოგვთ არ გამოეპარათ ეს ახალი მნათობი. იმათი აზრით ეს ღვთისაგან იყო მოვლენილი საცნობლათ, რომ სადღაც დაიბადა, როგორც ურიასტანის წიგნებში იყო წინასწარ აღნიშნული, დიდებული მაცხოვარი, მხსნელი ქვეყნისა ბოროტებისაგან, ქეშპარიტი გზის მაჩვენებელი. ზოგიერთმა, რომელთაც ღვთის სიპართლგ სწამდათ და სწუხდნენ რომ დედა-მიწაზე უსამართლობა მეფობს — გადასწყვიტეს წასულიყვენ და მოექებნათ ახლათ დაბადებული ძე ღვთისა, მუხლი მოედრიკათ მის წინ და მისი ნების აღმსრულტებლნი გამბდაჭიყვენ. მაგრამ სად იპოვიდნენ ყრმას, დანამდვილტებით არ იცოდნენ. იქნება შორი გზა ედოთ წინ, მაშინ მგზავრობაც ხაშიში იყო. ამიტომ ყველამ გადასწყვიტა მოგროვილიყვენ და ერთად ჭარავანიტ გამგზავრტებულიყვენ საითაც ვარსკვლავი გზას უჩვენებდა — ახლათ დაბადებულ დიდებულ მაცხოვრის საძებნელათ.

სხვა მოგვთა შორის თაყვანის საცემლათ გამგზავრა დიდებული ბრძენი სპარსელი არტაბანი. მან გაჰყიდა სატახტო ქალაქში მამული, სახლ-კარი და აღებული ფულით იყიდა სამი ძვირფასი ქვა: საფირი, ლალი და მარგალიტი. ეს ძვირფასი თვლები დიდი განძი იყო, მის საფასურათ მისცა მთელი თავისი აუარებელი ქონება. ქვები ძალიან შეწოდნენ. ერთის ელვარება მიეგვანებოდა ნათელ ღამეში ვარსკვლავტებით მოქედილს ლურჯ ცას. მეორე — დილის რიჟრაჟივით ღლისფრათ ანათებდა, მესამე ისეთი სპეტაკი იყო რომ თეთრათ გადაბნტილ თოვლიან მთის მწერვალოს შეედარტებოდა. არტაბანი ფიქრობდა, რომ ყველა ეს სიმდიდრე წრფელი გულით

და უანგარო მხურვალე სიყვარულით მიეძღვნა ახლათ დამკვირვებელი
დებულ სიმართლის და სიკეთის ყრმა მეუფისთვის. შემოღობვის

არტაბანმა უკანასკნელათ შეჰკრიბა თავისი მახლობელ-
ნი უკვე გაყიდულ სახლში, გამოესალმა მათ და გაუდგა გზას.

დანიშნულ ადგილამდის, სადაც ყველა მგზავრებს თავი უნ-
და მოეყარათ რამდენიმე დღის სავალი იყო, მაგრამ არტაბანს
არ ეშინოდა დავიანებისა, მისი ბედაური ღონიერი, ფხიზე-
ლი იყო, გასაველი გზა სწორეთ ჰქონდა გამოანგარიშებუ-
ლი. უკანასკნელ დღეს მას ჰქონდა გასაველი რამდენიმე
ათეუოი ვერსი და დანიშნულ ადგილას რომ დღიურ მი-
სულიყო, უნდა მთელი ღამე ევლო. მისი ერთგული ბედაური
მხნეთ და თავგამოდებით ატარებდა მხედარს. ღამის ნიაფი სი-
გრილეს არ აკლებდა. ცის სივრცეში, როგორც ნათელი ღამ-
პარი ხატის წინაშე, ანათებდა ბედის მომასწავებელი ვარ-
სკვლავი.

— ეს ვარსკვლავი ღვთის ნიშანია, ამბობდა ის თავის-
თვის და თან თვალს არ აშორებდა მნათობს.—დიდებულო
მაცხოვარი ცოდან ჩამოდის და მე, ღვთაებავ, მალე გიხილავ!
გასწი ჩემო მეგობარო! აუჩქარე ნაბიჯი!—ამხნევებდა ის თა-
ვის რაშს და თან აღერსით ფაფარზე ხელს უსვამდა.

ბედაური მართლაც სიარულს უმატებდა, მისი ნალები
ბმალრობდა გზაზე. პალმის ტყეში სიბნელე ცოტ-ცოტათ
იფანტებოდა. ზოგ ადგილას მოისმოდა ახლათ გაღვიძებულ
ფრინველების ჟრიაშილი, განთიადი ახლოვდებოდა. ცხენი
ერთბაშათ შედგა, დაიხვიხვინა, უკან დაიწია, არტაბანმა გაი-
ხედა, გზას დააცქერდა და თითქმის ცხენის ფეხებთან დაინა-
ხა გაშხლართული კაცი.

არტაბანი საჩქაროთ ჩამოხტა ცხენიდან, მიუახლოვდა
შწოლარეს და დააცქერდა. ის მოხუცი ურია იყო, საშინელი
ციებისაგან ღონე მიხდილი; ისეთი შეხედულობა ჰქონდა,
რომ ხან და ხან რომ არ ამოეკვნესა, მკვდარი გვეგონებოდათ.

არტაბანი ჩაფიქრდა: გვერდი აუარო, გავეშურო ამხანა-
გებთან, მივატოვო ავამყოფი—სინიღისი ნებას არ მომცემს.
რომ დავრჩე ურიასთან, ავაყენო, მოვასურიელო—ამას ბევ-
რი დრო დასჭირდება, მგზავრებს დანიშნულ ადგილას ვეღარ
მივუსწრობ და უჩემოთ წავლენ.

— რა ვქნა! ეკითხებოდა თავის თავს არტაბანი.—რაც
გახდეს-წავალ, გადასწყვიტა მან და ფეხი უკვე უზანგში გაუ-
ყარა, მაგრამ ამ დროს ავამყოფმა თითქოს იგრძნო, რომ

უკანასკნელ შეველას ჰკარგავს, ისე ღრმით ამოიკვნესა, როგორც მუში
ეს კვნესა მოგვს შიგ გულში ეცა.

— დიდებულო ღმერთო, შებღავლა ჩან, ხომ იცი ჩემი წადილი, ხომ იცი რომ შენკენ მოვილტვი. დამაყენე სწორ გზაზე. ჩემ გულში ღვივის შენი სიყვარული, მაგრამ ვერ აუფ-
ლი გვერდზე ამ უბედურ ურიას, უნდა მივეშველო.

ამ სიტყვებით მოგვი მიუახლოვდა ავათმყოფს, გაუხსნა ტანისამოსი, მახლობელ წყაროდან მოუტანა წყალი, პირზე და სიცხისაგან გამხმარ ტუჩებზე შეასხა, ამოიღო აბგიდან რაღაც წამლები, გაურია ღვინოში და ავათმყოფს ჩაასხა პირში, დაუზილა ხელები, გული. ასუნებიანა სპირტი და ასე რამდენიმე საათი გაატარა ურიასთან. კარგა გათენებული იყო, მზე უკვე მალლა მოჩანდა, შუა ღღე ახლოვდებოდა, რომ ურია გონს მოვიდა, ფეხზე წამოდგა. მან არ იცოდა როგორ გადაეხადნა მადლობა ამ უცნობ კაცისთვის.

— ვინა ხარ, მითხარ, ჰკითხავდა ურია არტაბანს,—მე და ჩემმა ცოლშვილმა ვინ შევავედროთ ღმერთს! რათ ხარ აგრე მოწყენილი, მითხარ რა ნაღველი გაწუხებს?

არტაბანმა მწუხარებით უამბო ვინ არის და ან სად მინდის, მაგრამ ახლა უსათუოთ დაუგვიანდა კიდევ.

— ჩემი ამხანაგები არ მომიცდიდენ, წავიდოაენ, ამბობდა ის ნაღვლიანათ—მე ვერ მივაგნებ, ვერ ავისრულებ ჩემს წადილს, ვერ ვიხილავ მაცხოვარს.

ურიას სახე სიხარულით გაუბრწყინდა.—ნუ ნაღვლობ, ჩემო კეთილის მყოფელო, მე ცოტა ოდნათ შემიძლიან გადაგხადო შენი სიკეთე. ჩემ საღვთო რჯულის წიგნებში სწერია, რომ ღვთისაგან გამოგზავნილი იესო მაცხოვარი დაიბადება ქალაქ ბეთლემს. რა ვუყოთ, რომ შენი მეგობრები წასული იქნებიან. შენ პირდაპირ ბეთლემს წადი, თუ უფლის ცხებული დაიბადა, შენ მას იქ ნახავ.

ურია გამოეთხოვა, ერთხელ კიდევ გადაუხადა მადლობა და ვასწია თავის გზაზე. არტაბანი დაბრუნდა თავის სახლში. ის ფიქრშია არ გაიტარებდა რომ უდაბნო ადგილები მარტო გაეფლო, უნდა ეყიდნა აქლემები, თან წაეყვანა მოსამსახურეები საქმელ-სასმელით—გზის საგზალით. ამას მოანდომა მთელი კვირა, გაყიდა თავისი ერთი ძვირფასი თვალი, მაგრამ ეს არ აწუხებდა, მას ხომ კიდევ ორი ძვირფასი თვალი დარჩა. საქმე იმაში იყო რომ უგვიანდებოდა მაცხოვრის ხილვა, მოსამსახურეებს აჩქარებდა, ისწრაფოდა წასვლას, ეს არის

მიუახლოვდა ბეთლემს. გამტვრიანებული, მოღალუღი, მტკიცე კული, მაგრამ მეტათ ბედნიერი და მხიარული მივიდა ერთ ხახლთან, სწრაფათ შევიდა შიგ და დაუწყო დიასახლის გამოკითხვა, — ბეთლემს ხომ არ გამოუვლიათ აღმოსავლეთიდან მგზავრებს, სად წავიდენ, ან ახლა სად უნდა იყვენ?

დიასახლისი ახალგაზრდა დედაკაცი იყო, შვილს ძუძუს აწოვებდა. ჯერ შეკრთა უცხო კაცი რომ დაინახა, მერე დამშვიდდა და უამბო, რომ რამდენიმე დღის წინათ ვიღაც უცხოელები მოვიდნენ, მოძებნეს ნაზარეველი მარიამი, მის პატარა იესოს ძვირფასი საჩუქრები მიუძღვნეს. მერე სად წავიდენ ის მგზავრები, არ იცოდა. იმ ღამესვე მარიამმა იესოთი და იოსებმა ბეთლემი მიატოვეს.

— ხალხი ამბობს, რომ ეგვიპტეში წავიდენ. ვითომ ღმერთს სიზმარში იოსებისთვის ებრძანებინოს, რომ საჩქაროთ წასულიყვენ აქედან.

სანამ დედა ლაპარაკობდა ბავშს ტკბილათ ჩაეძინა. მას უმანკო და მშვენიერ სახეზე უკრთოდა წრფელი ღიმილი. არტაბანს ჯერ არ ეფიქრნა, როგორ მოიქცეს, რომ ერთბაშათ ქუჩიდან მოისმა საშინელი ღრინანცელი, მხეცური ყვირილი, იარალის ჩხრიალი და დედაკაცების გულ მოსაკვლავი ტირილი. ისინი ნახევრათ შიშვლები, შიშით თავზარ დაცემულნი გარბოდენ უგზო უკვლოთ თავიანთი ძუძუ მაწოვარი შვილებით და თან ზღაოდენ: «უშველეთ თავს, იროდის ლაშქარი ჩვენ შვილებს ხოცავს.»

ახალგაზრდა დედაკაცის სახეს მკვდრის ფერი დაეღო, თვალები აუბრიალდა, მძინარე უსუსური ბავში გულში ჩაიკრა და სასოწარკვეთილებით წამოიძახა: — უშველეთ, უშველეთ ჩემს შვილს და ღმერთი შენ გიშველის.

არტაბანი მივირდა კარებს. შემოსავალში უკვე იდგა ლაშქრის უფროსი. მის უკან მოჩანდა ჯარის კაცების მხეცური სახეები, უმანკო ბავშვების სისხლით მოსვრილ მახვილებით. არტაბანმა უნებურათ ხელი უბისაკენ გაიწვდინა, საჩქაროთ ამოიღო პარკიდან ძვირფასი ქვა და მიართვა ლაშქრის უფროსს.

— წაიღე ეს ქვა და გასწი აქედან. თავი დაანებე ამ დედაკაცს და მის ბავშს.

მას თავის დღეში არ ენახა ამისთანა ძვირფასი ქვა, ხარბათ ხელიდან გამოსტაცა და მოაშორა თავისი ჯარის კაცები. ისინი ახლა სხვაგან წავიდენ, რომ იქ განეგრძოთ საში-

ნელი სისხლის ღვრა. ყვაწილი დედაკაცი კი არტაბანის მუხლებზე დაეცა და გულიდან ამონაკვნესი ხმით უთხრა:—
ღმერთმა დაგლოცოს ჩემი შვილის გადარჩენისათვის. შენ
ეძებ სიმართლის, სათნოების და სიყვარულის მეუფეს—მაცხო-
ვარს. დეე, ნათელი მოგფინოს მისმა წმინდა ხატებამ და გიმ-
ზიროს ისეთივე სიყვარულით, როგორი სიყვარულითაც მე
შენ გიყურებ.

არტაბანმა ფრთხილათ წამოაყენა ფეხზე დედაკაცი და
სიხარულის და თანაც ნაღვლის ცრემლები ჩამოსდიოდა ლო-
ყებზე. „ძე ღვთისავე, მაპატიე! ამ დედაკაცის და მისი შვი-
ლის გულისთვის შენ შემოსაწირავა“ დანიშნული განძი
სხვას მივეცი. ნეტავი ვნახავ როდისმე შენ ხატებას? ახლაც
დამიგვიანდა შენი ხილვა. გაგყვები, მაცხოვარო, ეგვიპტეში.
დიდ ხანს, დიდ ხანს ეძებდა მოგვი უფლის ცხებულს.
ბევრი ქვეყნები გადაიარა, ბევრი სხვა და სხვა ხალხი ნახა.
მაგრამ მაცხოვარი კი ვერ იპოვა. გული ეთუთქებოდა,
ცხარე ცრემლებით ტიროდა; ღმერთო ჩემო! ქვეყანაზე რამ-
დენი ტანჯვა, ნალველი და უბედურება! როდის დადგება ის
დრო, რომ შენ მოეშველო ხალხს!

აბა, სანამ თვითონ რას გააკეთებდა: სწამლობდა ავათმყო-
ფებს, შველოდა ღარიბებს იმ ფულით, რომელიც გადარჩენილი
ჰქონდა პირველი ძვირფასი ქვის გაყიდვიდან. ნუგეშს სცემ-
და უბედურებს, პატრონობდა ციხეებში დამწყვდეულებს. ამ
შრომაში წელიწადები ისე გარბოდნენ, როგორც ფიქრის დღი-
მები ქსოვის დროს. უკანასკნელ განძს—მარგალიტს—სათუ-
თად ინახავდა გულში, რომ ეს მაინც მიერთმია საჩუქრათ
მაცხოვრისთვის, როდესაც მას იპოვიდა.

გაიარა ასე ოც და სამეტმა წელიწადმა, რაც არტაბანმა
მიატოვა სამშობლო. ის ძალზე მოიხარა წელში, თმები გაუ-
თეთრდა, თვალები დაებლიტა, ხელ-ფეხი დაუსუსტდა, გულ-
ში კი აღრინდელივით სიყვარული უღვიადა მის მიმართ, ვი-
საც ასე ამოდენა ხანს დაულალავათ ეძებდა. მოხუცმა მოგვმა
შეიტყო, რომ ურიასტანში გამოჩნდა ღვთისაგან ცხებული
მეუფე იესო, საოცარი საქმეების მომქმედი. თურმე მკვდრებს
აცოცხლებს, ცოდვილებს, განდგომილებს და თავზედ ხელ აღე-
ბულ ავაზაკებს წმინდანათ აქცევს.

არტაბანის გული სიხარულით აღივსო.—აბლა კი, ფიქ-
რობდა იგი,—გიპოვი, სამსახურს გაგიწევ!

მივიდა არტაბანი ურიასტანში. მთელი ხალხი იერუსა-

ლიმისკენ მიეშურება სააღდგომოთ. იქ იესო მაცხოვრებელი წინასწარმეტყველი იქნება, რომლის ნახვა მოგვს ნატვრათ ჰქონდა გადაქცეული. აუარებელ მლოცავებთან ერთად არტაბანიც მივიდა წმინდა ქალაქში. არტაბანი ხედავს, რომ ქუჩებში დიდი მოძრაობაა. ხალხი შეუჩერებლივ წინ მიდის, ყველა მირბის, ცდილობს ერთჰანეთს გაასწროს.

— სად მიეჩქარება ხალხი? ჰკითხულობს არტაბანი.

— გოგოთაზე! — ასე ეძახდნენ ქალაქს გარეთ გორაკს.

— იქლდეს უნდა ჯვარს აცვან ორ ავაზაკთაგან ერთად იესო ნახარეველი, რომელიც თავის თავს უწოდებს ღვთის შვილს, ურიასტანის მეფეს.

არტაბანი დაეცა მიწაზე და მწარეთ აქვითინდა.

— ახლაც დამიგვიანდა. არ მეღირსა, მაცხოვარო, შენი ხილვა. ვერც ღირსეულათ გემსახურე, მაგრამ იქნება ჯერ კიდევ არ დამგვიანებია. წავალ მის მტანჯველებთან, მიუტან ჩემ მარგალიტს, იქნება სიცოცხლე მიანიჭონ, აპატიონ, განათავისუფლონ.

წამოღვა არტაბანი ფეხზე და როგორც კი შეეძლო გაჰყვა ხალხის ბრბოს. ერთ გზის შესახვევში მეომრებმა შეუკრეს გზა, ისინი მიათრევდნენ ციხეში იშვიათი სილამაზის ქალს. მან შეასწრო თვალი მოგვს, ტანისამოსზე იცნო, რომ სპარსელი უნდა ყოფილიყო და სწვდა მას კალთაში. — შემობრალე, გამანთავისუფლე — იხვეწებოდა საბრალო, — ჩვენ ხომ ერთი ქვეყნიდან ვართ. მამა ჩემი სავაჭროთ მოვიდა, მეც თან მომიყვანა, მაგრამ ავთ გახდა და მოკვდა. ახლა უნდათ მამი ჩემის ვალებში გამყიდონ, სირცხვილი მომაყენონ. მიშველე, შეურაცყოფა ამაცდინე, გვევდრები, დამიხსენ.

აკანკალდა მოხუცი მოგვი. ადრინდელივით აუტოკდა გული, იწყო ბრძოლა, ისე, როგორც ქალებში ურია რომ ნახა, როგორც ბეთლემში ყმაწვილების გაწყვეტის დროს. თავისი უკანასკნელი განძი შეინახოს მაცხოვრისთვის თუ მისცეს ამ უბედური ქალის გამოსასყიდლოთ. ბოლოს ქალის სიბრალულმა დასძლია. არტაბანმა ამოიღო თავისი უკანასკნელი განძი — მარგალიტი და გადასცა ქალს. — დაიქი, დაიხსენ ამითი თავი, შვილო! ოც და ცამეტი წელიწადი ვინახე ეს განძი მაცხოვრისთვის. სჩანს ღირსი არ ვიყავ მისი ხილვისა, რომ მიმერთმია ეს საჩუქარი.

სანამ არტაბანი ლაპარაკობდა ცა ერთიანათ ღრუბლებმა მოიცვა. ჩამობნელდა, მიწამ თითქოს ამოიოხრა — შეინძრა,

ატყდა ქუხილი, ცაზე გაიელვა, მოისმა საშინელი ჭახნი
 შეინძრა კედლები, დაიქცა სახლები, ქვები წვიმასავით წამო-
 ვიდა. ერთი დიდი კრამიტი მოსწყდა სახურავს და მოხუცს
 თავი გაუტეხა. ის მიწაზე ფერ წასული დაეცა, სისხლისაგან
 იცლებოდა. ქალი დაიკუზა, რომ მიშველებოდა. არტაბანმა
 ტუჩები შეანძრია, ჩურჩულით რაღასაც ამბობდა, მირე თვა-
 ლები გაახილა, სიხარულით გაუბრწყინდა. სახეზე მოეფინ
 მშვიდი ღიმილი, თითქოს მომაკვდავი ვისმეს უხილავს ხედავ-
 და და მისთან საუბრობდა. ქალი მოგვს უფრო მიუახლოვდა
 და მოესმა როგორ იგინაწყვეტ-ნაწყვეტათ ჩურჩულით ამბობდა:

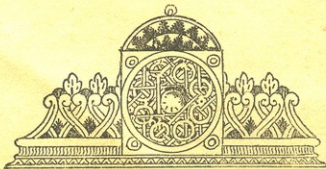
— მეუფევ, როდის იყო რომ გშიოდა და გაქამე? რო-
 დის იყო რომ გწყუროდა და გასვი? უცხო იყავი და შეგი-
 წყნარე? შიშველი იყავი და შეგმოსე? ოც და ცამეტი წელი-
 წადი ერთი ქვეყნიდან მეორეში გადავიდიოდი, გქმებდი და
 ვერ გიხილე, ვერ გაუწიე ჩემს მეუფეს სამსახური.

მოხუცი ჩაჩუმდა, გული უტოკავდა. ღრუბლები გაღი-
 ფანტა, გამოჩნდა მზის სხივი და მოგვს სახე გაუბრწყინდა.
 ნიაემა დაჰბერა, მომაკვდავის თმები შემრიალდა და ამ
 ქარმა თითქოს საიდანღაც ალერსით სავსე ხმა მოაწვდი-
 ნა: „ქემმარიტათ გეტყვი რავდენი უყავ ერთსა ამას, მცირე-
 თაგანსა ძმათა ჩემთასა, იგი მე მიყავ!“

არტაბანს სახის გამომეტყველობა უცბათ შეეცვალა. დი-
 დი სიმშვიდე, ნათელმოფენილი სიხარული დაეტყო. ღრმათ
 ამოისუნთქა. მადლობის ნიშნათ თვალები ცისკენ აღაპყრა
 და სამულამოთ განუტევა სული. ამითი გათავდა მოხუცი მო-
 გვის ხანგრძლივი მწირობა. არტაბანმა იპოვა ბოლოს ძე
 ღვთისა მაცხოვარი და მისი შესაწირავი მიღებული იყო.

(თარგმანი)

ან. წერეთლისა.

ს ა რ ჩ ე ვ ი .

1919 წლ. ჟურნალ „ჯეჯილისა“

პატარების განყოფილება

ლექსები	№	გვერდი
ზამთარი, — გ. ქუჩიშვილისა	I	3
ცუგო და ფისო, — შიო მღვიმელისა	19
ნორჩი ყვავილის ამონაკნესი — ვ. მასხულიასი	24
აქა, აქ! — გ. ქუჩიშვილისა	I—III—IV	3
ქიდაობა, — შიო მღვიმელისა	V—VI—VII	3
ავათაა გულნარ ქალი, — გრიშაშვილისა	24
ბავშვებს, — გ. ქუჩიშვილისა	VIII—IX	3
გიგლა და გოგია, — შიო მღვიმელისა	23
ციალა, — გ. ქუჩიშვილისა	X—XI	3
მელა, — შიო მღვიმელისა	27
* * საიუბილეო, — შიო მღვიმელისა	XII	3
პატარა მეჭუჭულე, — დ. კასრაძისა	19

მოთხრობები

ორიგინალური და ნათარგმნი.

ორი ლოკოკინა	I	4
საფრთხე (ფრანგულიდან), — ტასოსი	5
გაკვეთილს ვსწავლობდით!, — ან. წერეთლისა	21
ლიკლ-ტიკლის ეშმაკობა, — თარგ. ტასოსი . I—8, II—III — IV—8, V—VI—VII—7, VIII—IX—10, X და XI	16
რამ ათქვევინა ტყუილი! — ტასოსი	II—III—IV	4
მინდა ყველა გავაბედნიერო, — თარგ. ან. წერეთლისა	16
არწივის გონივრობა	V—VI—VII	4
დაუღრომელი მერცხალა, — (თარგ.) დაროსი	5
ალული კუდიანებსა, — ყ. ჩხეიძისა	26
ვინ ეტყოდა იმათ!	VIII—IX	4
ბანაობა, — მონადირის ნაამბობი	5
რათ არ გავხდი მონადირე, — (თარგ.) ტასოსი	6
კენჭობა, — თამარა მაჩაბლისა	26

ნაცარ ქათიბას ჩივილი, — ტასოსი X—XI 16
 ბავშვობა! — მოწოდება ან. წერეთლისა . . . XII 15
 „ჯეჯილის“ ოცდაათი წლის შესრულება ეკ.
 გაბაშვილისა 7
 ლულუ, — ამბავი ივ. გომართლისა 10

ბუნების მეტყველებიდან

ქია-ლუების მტერი II—III—IV 6
 კოწო და მისი მშხანაგები, — თარგ. ან. წერეთლისა 26
 V—VI—VII—35, VIII—IX—39, X—XI 29
 რუხი ნუკრი, — (თარგ.) ტასოსი V—VI—VII 30
 სამხეცოში, — (თარგ.) მ. იაშვილი X—XI . . . 6
 შაქარი, — ამბავი ილ. ალხაზიშვილისა . . . XII . . . 25

პიესები

მზეთ უნახავი, — სამ მოქმ. ვ. გუნიასი . . . I—32, II—III
 IV—35

იგავები ზღაპრები, ლეგენდები, ჩვენი და უცხოეთისა

ტანტალი. ბერძ. მითოლ.—ალ. ფალავასი . I 26
 პელოპსი, — მისივე 30
 პატარა ზღაპარი ერთ პატარა უპერანგო ყმა-
 წვილზე (თარგ. ტასოსი, V—VI—VII 6
 მშვენიერი დედოფალი გიულიზარი. — აქარუ-
 ლი ზღაპარი ეკ. გაბაშვილისა VIII—IX . 31
 ქარის ფრინველი, — ალფასი X—XI . . . 36
 მგელი და ლომი, — იგავი დუტუ მეგრელისა . XII . . . 32

უფროსების განყოფილება

ლექსები

მწყემსი, — გ. ქუჩიშვილისა II—III—IV 47
 ქუჩის შვილი, — გ. ქუჩიშვილისა V—VI—VII 45
 თალია, — შიო მღვიმელისა VIII—IX . 44
 ლოდინი ფრთოსნისა — შიო მღვიმელისა . . . X—XI . . . 38

მოთხრობები

კაპიტანი იანვარი, — დასას. ნ. შარაშიძისა . I 4
 ძველ კოშკში, — მ. იაშვილისა II—III—IV 48
 V—VI—VII 63

მოგონება, — ი. მკედლიშვილისა	46
ნაპ-ვარი სელმა ლაგერლფისა, — თარგ. ელ. დემოლონ-წერეთლისა	49
	VIII—IX . 46

ლტოლვილები, — ეკ. გაბაშვილისა	54
პატარა ბოშა, — თარგ. ეკ. მესხისა	61
	X—XI—55, XII—47

მისს მარჯორი უორდროპის მოგონება, — ეკ. გაბაშვილისა	X—XI . . . 51
---	---------------

მისს მარჯორი უორდროპი, ათი წლის გარდ. გამო — ან. წერეთლისა	50
---	----

ძამია მეცხვარე, ინდიური მოთხრობა, — თარგ. ა. ფალავასი	XII 57
--	----------------

დანგრეული ოჯახი, — ეკ. გაბაშვილისა	33
--	----

ბუნების მეტყველებიდან და სამეცნიერო სტატიები.

ზღვის ფრინველები, — ილ. აღმაზრშვილისა . I	50
---	----

ჩენი დედამიწა, — ელ. ქიქინაძისა	60
---	----

ტანვარჯიში, — გიორგი ნიკოლაძისა	II—III—IV 57
---	--------------

ნახშირია ჩენი ცხოვრება, — ილ. აღმაზრშვი- ლისა	XII 39
--	----------------

ძილი, — ივ. თიქინაძისა	43
----------------------------------	----

იგავები, ზღაპრები, ლეგენდები ჩენი და უცხოეთისა

ინდიური იგავები	II—III—IV 63
---------------------------	--------------

ირემი, — ალ ფალავასი	X—XI . . . 43
--------------------------------	---------------

დატანჯული მნათობი, — ისტორიული ლეგენ.	46
---	----

ისტორია და ბიოგრაფიები

თეატრი მასწავლებელია, — გიორგი თუმანი- შვილისა	I 38
---	----------------

სპარტაკი, — ისტ. მოთხ. დ. კასრაძისა	55
---	----

	V—VI—VII—57, VIII—IX—58
--	-------------------------

ლუარსაბ ბოცვაძე, — ა. ა.	II—III—IV 60
----------------------------------	--------------

ვასილ ბარნოვი, — ან. ერისთავ-ხოშტარისი . X—XI . . .	40
---	----

თავისუფალი საქართველო, — ივ. გოპართლისა XII . . .	60
---	----

№ XII დაბეჭდილია ოც და ათი წლის აღსანიშნავათ თანა- მშრომლების სურათი და ცალკე — „წარსულთა ხსოვნა.“	
---	--